

מאמר ואהבת לרעך כמוך

בענין אהבת ישראל והשקפה נכונה להרבה ענינים נחוצים שנוגע לחיי יום יום – מהדורה שלישית.
והוא פרק א מקונטרס למען אחי ורעי - עם הרבה הוספות ותיקונים ער"ח אלול תשס"ה
הרב אהרן צבי רומפלער שליט"א

מסיבות טכניות השמטנו את ההערות שהופיעו בקונטרס המודפס - אתכם הסליחה - מו"ל תורת אמת

פתיחה א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז
יז

פתיחה

יבינו המשכילים וידעו המעיינים בקונטרס הנוכחי שאע"פ שבדרך כלל
נזהרנו להעלות על הקונטרס רק ענינים ששויים לכל נפש ומה שאינו ממש
שוה לכל נפש (או שיוצא קצת מהענין המדובר) שמנו למטה בהערות, { לצערנו
בתורת אמת ההערות לא נמצאות } אעפ"כ לא ימלט מלהמצא פה ושם
הזכרת איזה דרגה שהוא מיועד יותר לבני עליה ולאלו שכבר נכנסו
פנימה יותר בעבודת השי"ת, כדרכה של תורה כי א"א לצמצם.

אמנם ידע נא הקורא היקר שגם טוב הוא להאדם שידע תמיד שיש עוד
דרגה יותר גבוה מדרגתו שהוא נמצא בה, ובזה יכנס בלבו רצון ותשוקה
להגיע אליה ולא יספק עצמו במה שיש לו כבר, וכך הוא הדרך הרצוי.

ואע"פ שאסור לו לאדם לקפוץ בפעם א' למעלה מדרגתו אלא צריך לילך
מדרגה לדרגה לאט לאט ורק אחרי שעומד איתן וחזק בדרגה הראשונה
מותר לו להתחיל לעלות אל השניה וכמ"ש דהמע"ה (תהלים י"ח) תרחיב
צעדי תחתי (ועי"ז) ולא מעדי קרסולי, ומטעם זה הוא מה שמצוי אצל
הרבה מצעירי הצאן שמתחילים לעלות במסילת העבודה ואחרי תקופה
נתקעים ונופלים והסיבה הגורם לכך הוא כי לא הלכו לאט לאט מדרגה

לדרגה אלא רצו לטפס ולעלות לשלימות תומיית בתחלת העבודה ועייכ לא נשאר בידם אפילו מה שכבר רכשו להם, וכארז"ל תפסת מרובה לא תפסת וכפרשיי שם שאם תתפוס מרובה גם המעט לא ישאר בידך.

אבל בכ"ז יש לו לאדם אפילו בתחילת עבודתו להשתוקק ולהגיע עד סוף ותכלית הדרגות וסוף מעשה במחשבה תחלה, וזה הוא סגולה שעל ידי עבודתו שמתחיל עכשיו יגיע באמת לבסוף לתכלית העבודה (וכעמש"כ במשנה שהלומד ע"מ לעשות זה מסייע לו להגיע אליה) כי כפי המחשבה שהאדם משים בפעולותיו ועבודתו שהוא עושה כך הוא חזקו של הפעולה להעלותו לזה וזה פירוש מה דאי' במשנה (אבות פי"ג ט"ו) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכפרוש הרע"ב שם שהכונה שתהיה יראתו קודמת במחשבתו כלומר כשיתחיל ללמוד יהיה מחשבתו וכוונתו בכדי להגיע ליראת ה' (כי אי"א שתהיה יראתו קודמת בפועל ממש לפני למודו כדאיתא במשנה (פי"ג י"ז) שאם אין חכמה אין יראה).

ועל כן לא מנענו מלהזכיר בקצה המטה גם קצת מהדרגות היותר מעולות וגבוהות בכדי שיהיה להאדם קצת הכרה למה צריכים להגיע בסוף ותכלית העבודה, ועיי"ז ישתוקק להגיע אליה כבר בתחלת עבודתו כנ"ל, וי"ר שיתקיים בנו הפסוק ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו, ויהא עם פינו בעת הטיפנו ועם ידינו בעת מעבדינו ועם לבבינו בעת מחשבותינו שיהיה כונתנו לש"ש לעשות נח"ר להבויית"ש וימלא כבוד ה' את כל הארץ, ויהיו אמרינו לרצון לפניו ותשרה שכינה במעשה ידינו אכיר.

בפרשת שמות (ב. יג-יד) ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים וגוי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר. ופירש רש"י בשם המדרש דאג לו על שראה בישראל דלטורין אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל עכ"ל.

וצ"ב הלא ודאי היה ג"כ צדיקים בכלל ישראל וגם הרי היה שבט לוי שהיו עוסקים בתורה, ובודאי זכותם היה שקול הרבה נגד רשעותם של המיעוטא דמיעוטא כמו דתן ואבירם, וא"כ למה דאג מרע"ה דעיי"ז שמא לא יהיו ראויים כל הכלל ישראל להגאל.

ובכדי לבאר הענין נזכיר קודם מה דאיתא בספה"ק מגיד מישרים להב"י עה"פ (שם א' ו' ז') "וימת יוסף וגו' וכל הדור ההוא" ובני ישראל פרו וישרצו

וגוי דמשמע שרק אחרי מיתת כל הדור ההוא דהיינו השבעים נפש שירדו למצרים, רק אז התחילו בניי לפרוץ לריבוי הגדול, וכתב על זה שהטעם הוא כי אותם הנשמות של השבעים נפש הם בעצמם חזרו וירדו לעולם עוד פעם בגלגול בדור שאחריהם, רק שנתחלקו ונתפרדו הנשמות (לחלקים קטנים) עד לריבוי של ששים רבוא (ויותר) וכל חלק מחלקים האלה ירדה לעולם בגוף בפני עצמה וכל כן הקדים הכתוב לכתוב מיתת הדור ההוא ורק אח"כ ובניי פרו וישרצו וגוי עכתו"ד, נמצא שלפניי היו הנשמות של כלל ישראל כלולים בשבעים נפש ואח"כ נתחלקו לס' רבוא (ויותר). ויוצא לנו מזה שיכולה הנשמה להתחלק להרבה חלקים וניצוצות וכל חלק יורד לעוה"ז בגוף נפרד, אך עדיין צ"ב מה היה הצורך לזה ואם היו צריכין להתגלגל עוד הפעם היו יכולים לרדת גם בפעם השני בצורה של שבעים גופים.

ועיין מש"כ האוהחה"ק (דברים ל"ג ב') שהיה צריך להיות קבה"ת דוקא אחרי שנתרבו הכלל ישראל למספר ס' רבוא, כדי שיוכל להיות קבה"ת בדרגת השראת השכינה היותר גדולה, שהיא השראת כללות השכינה, ובחינה זו שורה רק על כלליות נשמות כל הכלל ישראל ביחד שהם ס' רבוא נשמות ע"ש, וגם זה צ"ב לפי הנ"ל שאותם הס' רבוא (שפרו ורבו בגלות מצרים) כבר היו כלולים בהשבעים נפש אי"כ למה לא היה יכול להיות קבה"ת והדרגא הגדולה של השראת השכינה בשעתם ולא דוקא אחרי שנתחלק לס' רבוא ניצוצות בגופים נפרדים.

וביאור הענין הוא כך, שבאמת מקורם של נשמות כלל ישראל בשמים היא באמת רק נשמה אחת גדולה, ונקראת נשמת כנסת ישראל, אבל השי"ת חילק הנשמה הזאת של כלל ישראל לחלקים רבים (למספר של ס' רבוא) והורידם בגופים מחולקין באופן שכל חלק מחלקי הנשמה נתלבשה בגוף אחר, וה"ז כאדם אחד שיש לו אברים נפרדים כיד ורגל וכו' (כמבואר כל זה בדברי האר"י ז"ל, עיי לק"ת פי' קדושים בטעמי המצוות). ואע"פ שיש מלבוש נפרד לכל אבר כמו נעל מיוחד לרגל הימין ונעל מיוחד לרגל ה' בכל זאת באמת הכל גוף אחד, וכמו"כ הנשמות של כלל ישראל אע"פ שהם בגופים נפרדים בכ"ז אין הגוף הגשמי אלא לבוש שבה נתלבשה חלק ואבר א' מהנשמה הגדולה היחידה כנ"ל, וכל חלקי הנשמה הזאת אע"פ שנתפרדו ע"י הגופים בכל זאת נשארו קשורים יחד, כי פירוד הגשמי אינו עושה רושם והפסק לגבי הרוחניות, והרי הם כגוף אחד ממש, וכך נראית בשמים הצורה של כנסת ישראל נשמה א' ממש. ומטעם זה נחשבים כל הכלל ישראל כאיש אחד כי המה באמת איש אחד, אך מכיון שאין אנו רואים את הקשר הרוחני הזה ואנו רואים רק את הלבוש שהוא הגוף הגשמי לכן נדמה לנו שהם נשמות נפרדות ואינם שייכים זל"ז. (וזכי ראות רואים איך שכולנו קשורים בקשר אמיץ מעל ראשינו).

ובזה יש להבין ענין מצות ואהבת לרעך כמוך, שתמהו המפרשים על זה איך יתכן שחייבה התורה"ק שהאדם יחשוב את השני כמו עצמו ויאהבנו כעצמו ממש בלי הבדל כלל, הלא סוכ"ס הרי זה אדם אחר, הלא הטבע תמאן בזה שירגיש האדם את זולתו כאלו הוא חלק מעצמו, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת (עי' ברמב"ן וש"מ שם בפסוק ואהבת לרעך כמוך). אך לפי האמור אפשר להבין, מכיון שבאמת הרי כולנו איש אחד והנשמות מרגישין את עצמן כך שהם כולם כאדם אחד, ומכיון שאנחנו יותר קשורים להגוף ממה שלהנשמה לכן אין אנו מרגישים את הרגשת נשמתנו, כי החומר הוא מסך המבדיל בינינו לנשמתנו על כן קשה לנו לתאר את זה ולהרגיש כך תוך לבנו, ולכן אנו מרגישים רק את הרגשת גופינו שהמה באמת נפרדים, אבל מי שזוכה לזכך את החומר, ומתקרבת אליו הנשמה ושורה בתוכו, הרי הוא מרגיש את ההרגשות של הנשמה, ואז ירגיש באמת כי אנחנו אחדים וכגוף אחד ממש וממילא ירגיש את השני כחלק ואבר ממנו. ואז לא נחשב הדבר מעל הטבע, כי כך יהיה כפי טבעו. וכביאור הזה כן איתא להדיא בירושלמי (נדרים פ"ט ב"ד) לגבי מצות לא תקום ולא תטור, שביארו שם איך יוכל האדם למחול ולא לנקום למי שעשה לו רעה, ומסביר שם הירושלמי ע"פ משל למי שהיה חותך בשר ונחתך ידו השני בהסכין האם ינקום בידו השני ויחתוך גם אותו, ופירש שם בקרבן העדה וז"ל, כן הדבר הזה כיון שכל ישראל גוף א' הן, דין הוא שלא ינקום מחבירו שהוא כנוקם מגופו, ע"כ.

ומי שעדיין לא נזדכך חומר עד כדי שתשרה עליו נשמתו, צריך להשקיע התאמצות בזה עד שירגיל מחשבתו והשקפתו להחשיב עיקר הנפש והנשמה יותר מאשר הגוף והחומר, ועי"ז יקל עליו לקיים את המצוה הזאת כפשוטה, ובדרגתה המעולה, כנזכר.

ועפ"ז אפשר לפרש לשון הפסוק כמין חומר, ואהבת לרעך כמוך פי' כעצמך ממש, כי (כשתזכה תרגיש ותבין ש)הוא באמת כמוך חלק ממך ומעצמך בלי הבדל כלל.

ועויל"פ ע"פ יסוד הנזכר שבאמת כולנו ביחד כאיש א' וכאו"א הוא כאבר א' מכל הגוף ואפילו לפי הפירוש הפשוט שאין הכונה כמוך ממש באיכות האהבה יל"פ כך שהתורה נותן לנו עצה ומסביר לנו איך נוכל לאהוב באמת את השני ואפילו אם נראה בו איזה חסרון נסבול אותו ולא נרחיק עצמינו מאתו מפנ"ז, העצה לזה הוא שידע ויחשוב האדם הלא אחי בשרי הוא והרי הוא חלק ממני לכן ראוי לאהוב אותו ולסבול אותו כמו שהנני אוהב את כל אבר מעצמי ואפילו יש בא' מהם איזה מום וחסרון בכ"ז

אינני מסיר אהבתי ממנה והנני סובל אותה עם כל חסרונה כמו"כ יש לנהוג לגבי חבירי ולפייז יל"פ כונת הפסוק בתיבת כמוך לומר שע"י שתחשוב שהוא כמוך (חלק ממך) לכן הדין נותן שתאהבנו ולא תרחיקנו מפני חסרונו, אבל אינו בא לפרש איכות האהבה שתהיה כמוך ממש (וכשיטת הרמב"ן הנ"ל אות ב' ובהערה ד').

ומכיון שכל אחד מהכלל ישראל הוא כאבר אחד ממש מכל הגוף, יש להבין שכמו באברי הגוף הרי כל אבר ממלא תפקיד אחרת לצורך הגוף, ודוקא מכולם ביחד יוצא השלימות, והאדם זקוק לכולם יחד, ואם כשיחסר אחד מאבריו הרי זה חסרון לכל הגוף ונחשב כבעל מום, כמו"כ הוא אצל הכלל ישראל, שכאו"א ממלא תפקיד אחר לצורך כל הכלל, ובהעדר אחד מהם חסר לכל אחד מהכלל.

ואם ישקיף על כאו"א כאבר ממנו יוכל עי"ז לשמוח גם בהצלחת השני ומכש"כ שלא יקנא בו כמו שלא יקנא יד האדם את רגלו או א' משאר אבריו אלא כולם יחד ישמחו בהצלחתו ושמחת האבר השני וכנ"ל, כמו"כ יסתכל על השני כאבר א' מעצמו ואע"פ שהוא שונה ממנו יאהבנו כנפשו וכמו בגוף האדם צריך שיהיה לו דוקא אברים שונים זמ"ז כרגל ויד ועינים ואוזן וכו' כי אם יהיו כל אבריו שוים זל"ז כגון שיהיה כולם דומים לרגל א"כ יחסר לו ידים ועינים ויחסר לו משלימות האדם ולכן בודאי הרי הוא רוצה ובוחר בזה שיהיו שונים זמ"ז ודוקא כך הוא שמת, כמו"כ צריך להרגיש כלפי כאו"א מהכלל כי דוקא מה שהשני שונה ממנו זה משלים שלימותו, כמו שהוא בדמיון הגוף, ובה יל"פ הפסוק (שמות י"ט ב') ויתן שם ישראל וגוי שנאמר בלי יחיד ודרז"ל שהיו כאיש א' ע"ש, והיינו כנזכר כאיש א' דוקא באברים חלוקים, נמצא על ידי שהחשיבו את כל הכלל כאיש א' עי"ז הגיעו להיות באחדות ואהבה שלימה.

ובזה יש להבין היטב מה דאיתא בגמ' (חולין צ"ב א') אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה אלו בעלי בתים, אשכולות שבה אלו ת"ח, עלין שבה אלו ע"ה, קנקונות שבה אלו ריקנים שבישראל, והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי איתכליא על עליא דאלמלא עליא לא מתקיימין איתכליא. ע"כ. ופרש"י שם שכמו שע"י הזמורה יוצא הפרי שהוא עיקר האילן כמו"כ הבעלי בתים גומלין חסד וכו' בשביל אחיהם ומתקיימים על ידם, וכן העלין שבגפן סובלין הרוח ומגינים על האשכולות שלא יכס שרב ושמש ורוחות, כך עמי הארץ חורשין וזורעין וקוצרין, מה שהתלמידי חכמים אוכלים, ע"כ.

ועוד מבואר בחז"ל (מדרש רבה ויקרא ל' י"ב) שהד' מינים מרמזים על הד' סוגים שיש בכלל ישראל, יש שיש בהם תורה ומעש"ט ויש שיש בהם תורה ואין בהם מעש"ט ואין בהם תורה ויש שאין בהם לא תורה ולא מעש"ט, ומה הקב"ה עושה להן, לאבדן אי אפשר אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרים אלו על אלו ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה וכו' ע"כ, נמצא לפי"ז שלא רק בעלי

בתיים וע"ה מחזיקים בידי הת"ח אלא גם הת"ח וצדיקים מחזיקים בידי הבע"ב וע"ה ומכפרים עליהם, והנה מבואר מתוך דברי המדרש הנזכר שעל ידי שכולם קשורים יחד ומכפרים זע"ז ה"ז גם גורם שכביכול השכינה מתעלה (בבחינת (תהלים ס"ח, ל"ה) תנו עוז לאלקים).

ומעתה נבוא לביאור הענין, למה היה צורך לנשמת כלל ישראל שהיא במקורה אחד שתתחלק להרבה ניצוצות נפרדות זמ"ז ותרד כל ניצוץ מלובש בגוף אחר. והתשובה לזה הוא, כי אם היה בצורה של איש אחד לא היה יכול לצאת לפועל תכלית ומטרת הבריאה ותיקונה בשלימות כפי רצונו ית', וביאור הענין הוא כי בתחלת הבריאה הוריד השי"ת נשמה אחת גדולה מאוד באדם אחד שהיה נקרא אדם הראשון ואחר כך נתחלק לשני אנשים שהם אדם וחוה אשתו, שתהיה לו לעזר להתעסק בצרכי גופו (עיי' יבמות ס"ג א') כדי שאדם הראשון יהיה פנוי רק לעבודת ה', והנה בעבודת ה' הנצרך לתיקון העולם כולו להביאו לשלימות הגמור כמו שצריך להיות לעתי"ל ביום שכולו שבת, יש בה הרבה מאוד ענינים לפעול, ובכל זאת היה אדם הראשון מסוגל לעשות הכל לבדו, והיה בכח גופו לספק כל צורך נשמתו ולשאת את כל משא הנשמה הגדולה הזאת, ולגמור כל העבודה הזאת המוטלת עליה, כי לא היה כח גופו מוגבל כמו הגוף שלנו, אלא היה זך מאוד ולא היתה מגושמת כמו הגוף שלנו, כדאיתא בחז"ל (במד"ר קהלת ח', ב') שהיה עקבו של אדה"ר מכהה את גלגל החמה, ולכן היה כחו חזק פי אלף ורבבה משלנו, והיה בכחו לגמור את כל העבודה שלו תיכף ומיד, ואז היתה נגמרת כל תיקון הבריאה לפני כניסת השבת, והיתה כבר ביום השבת בראשית יום שכולו שבת של לעתי"ל, כמבואר בספה"ק. רק ע"י שנכשל בחטא עצה"ד היה לו ירידה גדולה, והתגשם הגוף שלו ונכנס בו הזוהמה של היצה"ר ונחש הס"א, ונחלש מאוד גם כח גופו, וכמו כן כל העולם הזה ירדה לרשות הקליפות, (ונתהווה קלקול בכל הוי' ימי בראשית) עד שהיתה כבר בלתי אפשרי לגמור את התיקון בפעם א'. ועל כן בכדי לתקן את כל הירידה הזאת, ולחזור להעלות את הבריאה לדרגתה הראשונה, הרחיב השי"ת את זמן העולם הזה עד ששת אלפים שנה, וניתן לנו על תיקון כל יום מהו' ימי בראשית אלף שנה, (כמבואר בספה"ק).

ועל ידי הירידה והחולשה הזאת נהיה ג"כ בלתי אפשרי לגוף של אדם אחד לפעול את כל חלקי העבודה הנצרך לתיקון העולם ולשאת את כל משא הנשמה הגדולה הזאת, ולכן חילק השי"ת את הנשמה הזאת וכשרונותיה וכחותיה לחלקים נפרדים, והורידם בגופים נפרדים, כפי שיוכלו שאת את משא הנשמה ואת משא העבודה שמוטל על כל א' וא'. ועל כן נמצאים כאלה שמסוגלים להקדיש את עצמם וכחם ומוחם לגמרי רק לעסוק בתורה יום ולילה בלי הרף ולרכוש את כל התורה כולה, ונמצאים כאלו שאין להם כשרונות לזה, והם מסוגלים רק לסייע ולשרת ולתמוך באלו שעוסקים בתורה יום ולילה, וכמו כן כל הסוגים השונים הנמצאים בכלל ישראל כל אחד כפי כשרונותיו, כדי שכל אחד יתעסק בענין אחר בעבודת ה', כל אחד ואחד לפי מה שמתאים לנפשו ורוחו וניצוץ נשמתו, (וכמו שחילק השי"ת המצוות לכהנים ולוים וישראלים) עד שבין כולם יצא שלימות העבודה והתיקון השלם ויצטרפו עבודת כולם כאחד ועי"ז יצא לאור התיקון השלם ויתקיים כונת הבו"ה ורצונו ית' בבריאת האדם שעל ידו תשרה שכינה בעולם ושיתקדש שם שמים בעולם ויתגלה כבוד מלכותו ית' בעולם הזה שזה הוא תכלית כל הבריאה כפי שהתאווה כבודו ית' כביכול שיהיה לו דירה בתחתונים כמבואר בספה"ק, ובזה מובן מ"ש בגמ' (קידושין מ' ע"ב) לעולם יראה האדם כאילו כל העולם מחצה זכאי ומחצה חייב עשה מצוה א' הכריע את כל העולם לכף זכות עשה עבירה א' הכריע את כל העולם לחובה ע"כ. וכל זה יוצא לאור דוקא אחרי שתתחלק הנשמה הזאת הנקראת כנסת ישראל תוך גופים נפרדים למספר שקבע השי"ת שיספיק להשלים כל התיקון הנצרך והוא הסכום של ס' רבוא ודוקא על ידי כולם ביחד יוצא הנחת רוח לפניו יתברך שנעשית רצונו ומתקדש שמו וזה נקרא שנתעלה שכינתו כביכול.

ובזה מובן דברי האוה"ק שהיה צורך לחכות עם נתינת התורה עד שיתמלא המספר של ס' רבוא כי רק אז נעשה האפשריות שיוכל הכלל ישראל להמשיך תיקון השלם בעולם ולהמשיך השראת השכינה בעולם בדרגה הנצרכת לקב"ה"ת וזה לא היה יכול להיות לפני"ז כשהיו רק בצורה של ע' נפש אע"פ שהיו נכללין בה כל הס' רבוא, ומבואר גם כן כונת המדרש הנ"ל במ"ש אני מתעלה.

ומהאמור יש ללמוד כמה חשובה בשמים העבודה של כל יחיד ויחיד, ועל כן לא יחשוב האדם בלבו מה אני בסה"כ אדם פשוט מלא עם נסיונות ויצה"ר ומחשבות קשות א"כ מה כבר שוה התפלה שלי והמצוות שאני עושה, כי האמת הוא שכל א' בדרגה שלו ובמקום שלו הרי הוא עוזר בעבודה שלו לכל הכלל כולו, ויש לכאוי"א חלק שהוא צריך לתקן ע"י שיתגבר על הנסיונות שניתנו לו, ועי"ז הוא מסייע לתיקון השלם של כל הכלל. וכל פעם שהאדם מתגבר על היצה"ר שלו וכן בכל תנועה כל שהוא שעושה בזה הרי הוא מסייע בזה גם לכל הכלל, ובשביל זה נשלח לזה העולם להשלים חלק מהתיקון שחסר ונצרך לכל הכלל חוץ מהתיקון הפרטי שלו, ואם יטעון האדם הלא כל החסרונות והקלקולים שנמצאים בו הלא הם מכח מה שגרם לעצמו בגלגולו העבר וא"כ מה שייכות בזה לכל הכלל, התשובה לזה הוא כפי המבואר שכולנו כאיש אחד וכאוי"א הוא כאבר מכל הכלל נמצא קלקולו היה גם נוגע לכל הכלל וגרם להם ג"כ הפסד וקלקול ולכן ע"י שיפעול לתקון של עצמו יפעול בזה ממילא תקון גם לכל הכלל ועל כן אדרבה בזה הרי הוא מקיים תשובת המשקל במדה כנגד מדה שמחזיר לכל הכלל מה שהפסידם ובזה הוא תקונו, ובזה יובן היטב מארז"ל (יומא פ"ו ע"ב) יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו.

על כן יש לכל א' לכוון שיצטרף מעשה כולנו יחד, ושממעשה כולנו ביחד יצא נח"ר לפניו ית' ויתקדש שמו ית' ויתגלה כבוד מלכותו בעולם ושתשרה שכינתו ית' בעולם וכן בכל מה שהאדם עושה לתיקון על חטאיו יכוין בזה גם לזכות את כל הכלל ושיתוקן בזה קלקול כל הכלל שנגרם על ידו כי הכונה מסייע מאוד בכל מצוה ובכל ענין רוחני.

ובכדי שיצטרף באמת מעשה כולנו כאחד צריך שנהיה כולנו קשורים ואגודים בלבנו יחד זל"ז באהבה, כי אהבה הוא הכח המקשר הלבבות זל"ז, והקשר שבלב שע"י אהבה הוא יותר חזק מקשר בין ב' אחים שקשורים זל"ז בקשר גשמי של קרבת משפחה, כי על ידי קשר הלבבות אנו נעשים איש א' ממש ברוח ונשמה ואז אנחנו לא רק כב' אחים אלא כב' אברים של איש אחד ועל זה כתוב בפסוק (משלי כ"ז י') טוב שכן קרוב מאח רחוק (כלומר מאח שהוא רחוק בלב), וממילא כל הפעולות של כולנו

מצטרפים יחד לבנין א' שלם לתקון השלם, ואז גם מכפרין אלו על אלו כדאיתא במדרש (ויק"ר הנ"ל) שיקשרו כולם אגודה אחת ואז מכפרים אלו על אלו.

ומאד צריך ליזהר שהקשר הזה שבלבנו יהיה בלי שום פירוד כלל וכלל, ולא מספיק מה שלגבי עבודת ה' אין בינינו שום פירוד ואנו מכוונים להצטרף יחד, כי אם יש איזה פירוד קל בינינו לגבי שאר ענינים ואפילו באיזה ענין גשמי וכדו' שגורם ריחוק בלב בין אחד לשני הרי זה ניתוק מקשר הלבבות ביחד, ופוק חזי בספה"ק כמה הזהיר האר"י ז"ל לתלמידיו תמיד על מצוה זו עד שהזהיר שכל אחד יאמר כל יום לפני התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, וכמו"כ כמה הזהירו בזה תלמידי הבעש"ט (שהלכו בעקבות האר"י ז"ל) שיקבל האדם ע"ע כל יום לאהוב את כל א' מבניי כנפשו ממש ושיתפלל כ"א תמיד שיזכה לזה, כי הוא יסוד גדול לכל התורה כולה ולהצלחה בעבודת השי"ת.

ומכיון שהענין כ"כ חשוב בעבודת השי"ת לכן היצה"ר מתגבר על האדם כל יום מחדש לגרום איזה פירוד בינו לשאר בני"א לכל הפחות בלב, ועל כן צריכים להתגבר מחדש כל יום בזה.

וביותר יש להתגבר ולהתחזק בזה אלו שהם מתחברים יחד כגון בני משפחה א' או בני חבורה א' באיזה אופן שהוא ומכש"כ כשמתחברים יחד לשם שמים בכדי להתחזק יחד בעבודת השי"ת דוקא שם מתגבר היצה"ר לעשות פירוד ביניהם ואם לא במעשה מתאמץ עכ"פ לעשות פירוד בלבם.

ויש להתבונן בענין מצות ואהבת לרעך וגו' שאע"פ שנראית כמצוה שבין אדם לחבירו וזה א' מהגורמים הגדולים הרבה פעמים למניעת האהבה כי עושים חשבון אם מגיע לו לבן אדם השני שיאהבנו או לא וכשהשני עושה עול גדול כנגדו חושב האדם שלפני"ז בודאי שאין המצוה מחייב אותו יותר לאהבו כי איהו דאפסיד אנפשיה והפסיד זכותו, ומדמים מצוה זו למצוה של חסד וצדקה שמטרתה הוא למלאות להנצרך צרכיו וכשאין להשני צורך או כשמאבד בידיו מה שנותנים לו הרי אין כאן מצוה לתת לו, אבל כל זה היא טעות כי אין מצוה זו מחיובי האדם להשני כמצוה שבין אדם לחבירו כי מצוה זו היא לאהוב את השני נוהגת אפילו באופן שאין השני נצרך אליה ואינו מקבל כלום עי"ז אלא אפילו בשאינה נמחשת אלא בסתרי הלב כי היא מחובת הלבבות שבין אדם למקום והיא גורמת נח"ר להקב"ה מפני שכולנו יחד בנים לה' אלקינו על כן יש לו כביכול נח"ר מזה שבניו הם באחדות ובאהבה ועוד שעל ידי האחדות בינינו יצטרף עבודת כולנו יחד, ועל כן הרי מצוה זו כמו מצות תפילין וד' מינים שאין עושים חשבון עם התפילין אם מגיע לה שיניחנה, וכמו שלא היה שום אדם מניח להשני שיבטל ויגזול ממנו המצוה אפילו אם ילחם נגדו בכל מיני התנגדיות שבעולם ויצערנו על זה בכל מיני קישויים, כמו"כ יהיה השקפתו והרגשתו בזה, שאפילו אם גופו וחומריו של השני

מקשה עליו קושי לקיים מצות ואהבת וגוי בכ"ז לא יבטלנו אלא יקיים מצות השי"ת אפילו במסי"נ, ועוד שהרי בודאי כל אדם האוהב את אביו נמנע מלרַיב או לשנוא את אחיו אע"פ שעשה לו עול כי יודע שאביו יהיה לו צער גדול אם יהיה ריב או אפילו פירוד בלב בין האחים ועל כן מפני אהבת אביו יוותר בודאי על הכל כדי שלא לגרום צער לאביו ח"ו וכמו"כ הוא בענינינו, וי"ל שלכן סמכה התורה"ק למצות ואהבת לרעך כמוך אני ה' להעיר שמצוה זו תעשה רק למעני ואיננה רק מצוה שבין אדם לחברו.

אך מכיון שההגשה להמצוה הוא בצורה גשמית וכאלו האהבה צריך להיות לגופו של השני ואין בזה אלא מצוה שבין אדם לחבירו כלומר שנתנה התורה זכות להשני שמגיע לו אהבה ממני לכן כשהשני אינו מתנהג כלפיו כראוי האדם חושב שה"ז אשמת השני, והרי הוא אנוס בזה ואחריות העבירה על השני, והוא פטור מהמצוה.

ועוד אם היינו נגשים להמצוה בהשקפה רוחנית היינו מבינים שהאהבה הוא לנשמת השני וגם האהבה שלנו היא מצד נשמתנו שהיא אוהבת באמת את נשמת השני מכיון שהיא חלק אלקי ממעל וגם הרי נשמת השני היא אבר מנשמתנו (כמבואר לעיל) ואז לא היינו מתפעלים כלל ממה שגופו של השני אינו דומה לגופינו ואינו מתאים לנו בדיוק כי הרי מצד נשמתנו כן אנו דומים במה ששנינו חלק אלקי ממעל ובצלם אלקים.

והנה אם חסר קשר האהבה ומכש"כ אם יש ח"ו פירוד בכלל ישראל אפילו אצל יחידים הי"ז דומה לשרשרת שיש הפסק אפיי בחוליה א' של השרשרת שע"י נעשה ניתוק מחיבור כל השרשרת וכמו"כ בענינינו אפילו פירוד בלב א' מהכלל הי"ז כבר גורם ניתוק בכל הכלל ובהצירוף של מעשה אחד להשני מונע את יכולת הצדיקים מלכפר ולהעלות העבודה של הפשוטים, נמצא שפירוד של היחיד גורם הפסד לכל הכלל כולו.

ולעומת זה ג"כ כל מי שעושה בלבו קשר לכלל ישראל על ידי שמכניס בלבו אהבה לכל א' כנפשו הרי הוא פועל בזה לא רק תועלת לנשמתו לבד אלא פועל בזה לטובת כל הכלל כי ע"י נעשה קצת קשר בין כולם מכיון שכל יחיד הרי הוא אבר א' מכל הגוף (כלומר מכל הכלל) כנ"ל לכן כל מה שהוא עושה נעשה רושם ומשפיע על כל הגוף אבל בכ"ז עדיין אין החיבור שלם כי זה פועל רק קשר בחוט א' דק, כי כל א' וא' מהכלל הרי הוא כמו

חוט א' דק מכל הכלל ישראל אבל עדיין חסר החיבור בכל אורך החבל העב עד שכל החוטין יהיו קשורים, ולכן חסר עדיין משלימות חוזק הקשר שבניי צריכים להיות קשורים זל"ז על ידי כל החבל העב אשר על ידו יתקשרו להקב"ה ככתוב (דברים ל"ב ט') כי חלק ה' עמו יעקב "חבלי" נחלתו, וכשיתחברו בכל הס' רבוא נימין שבה אז יהיה הקשר בחוזק השלם ונוכל להיות דבוקים וקשורים עי"ז כולנו יחד להבב"ה ואז יתגלה בחינת חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו וישרה שכינתו בתוכינו בשלימות בביאגו"צ בב"א.

ומזה יש לנו ללמוד שכשיש לאיזה אדם פרטי ריב עם השני והם חושבים שהענין נוגע רק להם לבדם ואין עולה על דעתם שגורמים בזה עוול ונזק לאנשים אחרים ושיש להם בזה אחריות כלפי אחרים אבל באמת האדם נידון בזה ח"ו כמזיק לכל הצבור לכל הכלל ישראל, וה"ז דומה להמשל הנזכר בספרי מוסר במי ששכר חדר בספינה ועושה חור קטן בקרקעית חדרו וחושב בלבו הלא משחק אני רק בשלי ואפילו אם יכנס בו קצת מים אינו נורא ויהיה רק כמו אמבטיא בחדר א' של הספינה, ואינו משים לב שבזה הרי הוא מסכן גם את עצמו וגם את כל נפשות הרבות שנמצאים תוך הספינה ויהיה נידון כרוצח ויהיה נתבע על זה, ואם היה מתבונן בזה בודאי שלא היה עושה כדבר הזה, וכמו"כ הוא בענינינו שעל ידי הריב או הפירוד הפרטי שלו שיש לו בלבו עם השני שהוא גם אדם פרטי ואפילו אם זה רק עם בני ביתו הרי הוא גורם בזה הפסד לכל הכלל כולו, ועמש"כ באבות דר"נ (פכ"ח ג') רשב"ג אומר כל המטיל קנאה ותחרות בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו מטיל קנאה ותחרות בישראל, כל המשים שלום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו משים שלום בישראל על כל אחד ואחד, ע"כ.

גם יש להתבונן שעל יד"ז גורם ח"ו צרות לבני משפחתו ואפילו טף נפגעים ח"ו מפני עון המחלוקת ושנאת חנם וכמו"כ גורם בזה צרות ח"ו לכל הכלל (ובספ"ק שחטא המחלוקת היא הגורם הגדול לרוב הצרות ונזקים שישנם בעולם בין להפרט ובין לגבי הכלל כולו) ומבואר בחז"ל (מדרש תנחומא קרח ג') ומובא ברש"י הק' (פרשת קורח) (במדבר ט"ז כ"ז) שמפני חטא המחלוקת ופירוד לבבות ניתן רשות למשחית שלא להבחין בין חייב לזכאי ובין גדולים לקטנים ואפילו טף ויונקי שדים שלא חטאו, ולכן נספו גם הטף במחלוקת קורח, והזהיר מרע"ה שיסורו כולם מעל אהלי הרשעים כדי שלא יתפסו ביחד אתם ח"ו, ובודאי אחרי שיתבונן האדם בכל זה וישים הענין ללבו יתנהג אחרת.

ובכל פעם שהאדם כובש את יצרו ועוצר ברוחו מלריב (בין אדם לחברו ובין איש לאשתו ובני"ב) יש לו להתפלל שבזכות זה יריב ה' ריבו נגד יצרו במדה כנגד מדה כמו שהוא נמנע מריב למענו ית' כמו"כ ימנע ה' ממנו ריבו של היצה"ר נגדו.

ועם כל האמור מיושב מה שהקשינו בתחלת דברינו למה היה משה רבנו מתיירא ואמר שאם יש ביניהן דלטורין שמא אינם ראויין להגאל, הלא

הם רק יחידים מכל הכלל ואיך יכול עי"ז להתבטל כל הזכות של כל הכלל ישראל מלהגאל, ולפי מה שנתבאר למעלה מיושב היטב שהרי יציאת מצרים של כלל ישראל שהיה כדי לקבל התורה היה תלוי בזה שיהיו כולם מאוחדים כא' וכמש"כ (שמות יט ב) ויחן שם ישראל וגוי ואחז"ל במכילתא שם כאיש א' בלב אחד, כדי שיוכל להיות צירוף של כל השרשרת וישלימו זה את זה כי רק אז יתכן השראת השכינה הנצרכת לקבלת התורה ואם יש ניתוק אפילו בחוליא א' מכל השרשרת הי"ז יכול לגרום ניתוק בכל הבנין, ומאחר שראה מרע"ה שיש ביניהם ריב אפילו אם זה רק בין היחידים הללו בכ"ז הרי זה מספיק לגרום פירוד וניתוק בכל השרשרת ולכן היה מתיירא שיהיה נמנע עי"ז כל הגאולה .

והנה כשאנו מתאחדים ומתקשרים בלבנו יחד ונעשים כאיש א' יוצא לנו מזה עוד ריווח שע"י"ז אנו נעשים כשותפים שחולקים שוה בשוה בכל הרווחים של כל העסק וכמו שהוא בעסק גשמי כשיש שני שותפים שווים אע"פ שכל א' עושה עבודתו בהעסק רק כפי יכולת כשרונותיו ואינו דומה עבודת המנהל את כל העסק לעבודת השמשות של הדברים הפשוטים כגון לנקות המקום וכדו', מ"מ מכיון שהם שותפים שווים וכל א' עוזר בחלק מסויים של העסק כפי יכולתו דינם שווה בחלוקת הרווחים מכיון שסוכ"ס יש צורך לשניהם ואם יחסר א' מהדברים אי אפשר שיצא המטרה לאור לכן בדין הוא שיטלו שכרם בשוה.

ויותר יש לדמות הענין לאדם א' שכל אבריו משתתפין במה שהוא עושה כגון שמכין לעצמו אוכל וכל אבר משתף פעולתו בענין אחר כגון הרגל מביא את הדברים שהוא צריך אבל זה רק השמשות וההכנה אבל בעצם הבישול אינו משתתף כלל והיד עושה פעולת הבישול והחיך והלשון הם רק טועמים את הבישול כדי לדעת איזה תבלין חסר, והמח הוא מנהל את כל סדר מלאכת הבישול, ומעתה כשיבואו לסעוד את הסעודה בודאי שלא יטעון המח שמגיע לו יותר מלשאר אברי הגוף מכיון שהוא ניהל את כל המלאכה או שהידים יטענו שהם עשו עיקר המלאכה ולהרגלים שעשו רק שמשות מגיע פחות מכולם אלא מכיון שהם גוף א' הרי כל מה שכל אבר עושה הרי הוא נחשב ממילא לכל הגוף ביחד ואין שייך לחלקם שהרי אם יפרדו האברים זמ"ז יתבטל כל בנין הגוף ולא יוכל לצאת דבר משום א' מהם.

וכמו"כ הוא הענין לגבי עבודת השי"ת אע"פ שכל אי עושה רק כפי יכולתו כפי שחילק לו השי"ת, בכ"ז מכיון שהעבודה של כאו"א נצרכת להתיקון ואי אפשר להמטרה לצאת לפועל בלי צירוף של כולם ביחד על כן אחרי שעשה כל אי עבודתו המוטלת עליו בשלימות כראוי לו ואחרי שישנו האיחוד המבוקש הרי כולם משתתפים ועוזרים אחד להשני כדי שיצא מטרת הבוב"ה לאור לכן בדין הוא שיטלו כולם שכרם כאחד יחד בשה, נמצא הזכות והריוח שמרויח כאו"א על ידי שמקיים מצות ואהבת לרעך כמוך ומאחד עצמו עם כל הכלל הוא גדול עד מאד שבזה הרי הוא מרויח כאלו קיים כל התורה כולה וכן מבואר בספה"ק, ובה מובן מה שאמר ר"ע (תוי"כ י"ט מ"ה ובירושלמי נדרים פ"ט ה"ד) שהוא כלל גדול בתורה.

ועוד מרויח האדם בזה שחוץ ממה שמרויח שותפות בכל המצות כולם הרי זה גם סיוע להביא את האדם לקיום כל המצוות כולם בעצמו מכיון שמצוה גוררת מצוה בטבעה וסגולתה ועל כן מאחר שהאדם מקבל קשר ושותפות לכל המצוות שבתורה הרי סגולת כל המצוות יגרום לו לקיים בעצמו ג"כ את כל המצוות תמיד.

ועוד איתא בספה"ק דבר חידוש ויסוד גדול שעל ידי קיום מצות ואהבת לרעך כמוך יכול האדם להסיר ולעקור את כל הרע מלבו ולהמשיך כל הטוב, (וכ"כ הרה"ק רצ"ה מזידוטשוב) וגם כתב שמדה זו (של ואהבת לרעך כמוך היא) עיקר התורה והתשובה וכל התשובה וכל התורה סובב על זה ע"כ וכ"כ גם הנו"א בפי' מקץ שע"י האחדות אפשר לתקן הכל וכע"ז כתב גם החיד"א שעיקר הכל היא האחדות וזה מ"ש ר"ע שהיא כלל גדול בתורה.

ויש בענין זה עוד יותר, שלולי השתתפות האדם עם אחרים יחסר לו שלימות בגן עדן שלו, וביאור הענין עפמש"כ בספה"ק על המשנה (סנהדרין דף צ.) כל ישראל יש להם "חלק" לעוה"ב, דיל"ד דהל"ל רק יש להם עוה"ב ומה הכונה בזה שמוסיף מלת "חלק", ומבואר בספה"ק (עי' בעבודת ישראל ריש מסכת אבות) לפרש הכונה כך דהנה כל אי מבני"י לפני שנולד כבר הכין לו השי"ת עבורו חלק מסוים בג"ע המיוחד ומיועד לו, ואחרי שימלא האדם את תפקידו בעוה"ז אזי הרי הוא מקבל חלק ההיא המיועד עבורו ושום אדם אחר אינו מקבל את החלק ההוא כי הוא מיועד רק עבורו ובה מתפרש המשנה שכאו"א מישראל יש לו חלק מסויים בעוה"ב ע"כ.

והנה יש להבין שאין החלקים בעוה"ב דומים ממש זל"ז אלא המה חלוקים ושונים קצת זמ"ז כדוגמת חלוקת הנשמות שכל אי היא כמו אבר אי מכל הקומה כנ"ל, וכמו"כ הגי"ע היא מחולקת באופן כזה שכל חלק הרי הוא כאבר אחר מהגי"ע וכל חלק הוא כפי שמתאים ומקביל להנשמה שמיועד לקבל החלק ההוא ולכן כל חלק נמצא בו ענין אחר מאוצרי המלך להשתעשע בו ולהנות ממנו כמו בארמוני המלכים שבכל חדר נמצאים תענוגים ושעשועים ואבני יקר אחרים שאפשר להנות מכאו"א הנאה אחרת ולא ראוי זה כראוי זה, והנה אע"פ שהנשמות שונות בסוגיהן בכ"ז הם רוצים ומתאווים להשתעשע ולהנות גם מחלקים האחרים כי סוכ"ס יש קירבה ושייכות בין כל הנשמות כי כולם כגוף אי ולכן גם שאר חלקי הגי"ע מוסיף להם עוד תענוג ושעשוע.

לכן מי שרוצה לזכות בשלימות הגי"ע ולהנות מכל סוגי שעשועיה ותענוגיה, הרי זה שייך רק על ידי שיהיה נעשה שותף עם חברו גם בחלקו, ועל כן נצטוינו במצות הערבות לדאוג על זולתו כדי לאפשר לנו להנות מכל חלקי הגי"ע, נמצא כשדואג עבור חברו שיזהר במצותיו ית' ה"ז באמת דאגת עצמו ממש כי הלא זה גם שלימות עצמו, ולכן בדין הוא שאדרבה יסייע ביד השני בכל מה שיוכל ויתפלל גי"כ להצלחת חברו וישמח בהצלחתו כמו בשל עצמו כי ה"ז באמת הצלחתו.

ובזה שישמח האדם בהצלחת השני הרי זה גם סגולה שהוא עצמו יצליח יותר גם בעניניו, ומובא עובדא מהרה"ק ר' משה מקוברין זצ"ל שבא לפניו אי שהיה לו חנות והתלונן לפניו שאין לו הצלחה ויש בשכינותו אי שיש לו גי"כ חנות כמוהו עם אותו הסחורה בדיוק כשלו ויש לו הצלחה רבה והיה מקנא בו מאוד, ואמר לו הרה"ק אתן לך סגולה ואבטיחך כי גם לך יהיה שפע ופרנסה בריוח והסגולה היא שכאשר תראה ששכנך החנוני מצליח תתן תודה להשי"ת ע"ז ותאמר ב"ה שנותן לאיש ישראל פרנסה בריוח אם תעשה כן אבטיחך שיהיה לך גי"כ פרנסה בריוח ע"כ.

ובודאי שסגולה זו היא מועילה גם בענינים רוחניים שע"י שישמח האדם בהצלחת השני בעבודת ה' ה"ז סגולה גדולה שגם הוא יצליח בעבודת ה' שלו ומי שאינו עושה כך מכח שמקנא את חברו ה"ז טפשות גדולה שהרי מפסיד לעצמו עי"ז מה שהוא היה יכול גם להצליח כמו השני (ואז היה בטל קנאתו על השני) וזה מה דאיתא במשנה (אבות פ"ד מכ"א) הקנאה וכו' מוציאין את האדם מן העולם שעל ידי שמקנא בהשני ה"ז מעכב ומפסיד מעצמו הצלחתו בעולמו.

והנה בפשטות הענין שיש לו לאדם לשמוח בטובת השני הוא מטעם מצות ואהבת לרעך כמוך לכן יש לו לשמוח בטובת השני כמו בטובת עצמו, אמנם עוד יש להוסיף בזה שמי שאהבת השי"ת חזק בלבו בודאי קל לו לשמוח בזה שיש להשני שפע פרנסה מחמת אהבת השי"ת כי הרי יש להקב"ה כביכול נחת רוח מזה שמשפיע טוב לבריותיו וה"ז מטרת כל הבריאה כי מדרך הטוב להטיב כמבואר בספה"ק, ועל כן כמו שהאדם

שמח כאשר אביו אשר אהבו יש לו נח"ר מילדיו או שיש לאביו אפשריות להעניק טוב לאי מילדיו ויש לו להאב תענוג ונחת מזה, כן הוא הדבר הזה, ואע"פ שיש לו להאדם צער על שחסר לו פרנסתו אין לו לערב את שני הענינים זב"ז כמו במשל הגשמי שמי שיש לו איזה צער בודאי לא ירצה שכל זמן שהוא בצער שגם אביו (או אהובו) יהיה לו צער כמוהו ואדרבה האדם מנסה להסתיר צערו מאביו כדי שלא יצטער, וגם הרי הוא שמח כשיש לאביו נחת לכל הפחות משאר ילדיו, ומזה יש לו לאדם לקחת משל לגבי השי"ת.

ובדרך זה צריך להיות ג"כ השקפת האדם לגבי רוחניות כשרואה שהשני מצליח באיזה ענין בעבודת השי"ת לעשות נח"ר להבוב"ה אע"פ שהוא עצמו אינו מצליח כמוהו בכ"ז יש לו לשמוח בזה שהשי"ת מקבל תענוג ונח"ר לכל הפחות מאי משאר בניו ויש לו להאמין שרצונו ית' שגם הוא יצליח במעשיו והעיכוב הוא רק מצד האדם עצמו, נמצא הוא אשם בזה שכביכול אין הקב"ה יכול לקבל נחת ממנו וכביכול הקב"ה מצטער על שהוא איננו מצליח, ומכש"כ כאשר האדם עצמו מתבונן ומצטער על שלא הצליח בעבודתו ית' אזי השי"ת כביכול משתתף עמו יחד בצערו (תהלים צ"א ט"ו) ככתוב עמו אנכי בצרה שהבוב"ה משתתף בצערו של כל יהודי, ולכן יש לו לחוס על צער השכינה ולשמוח במה שעכ"פ מקבל נחת ממעשיו של השני.

ועל ידי שיכניס האדם שמחה בלבו על הצלחת השני בעבודתו את ה' ה"ז סגולה גדולה שיעזור השי"ת גם אותו שיהיה לו סיוע מלעילא בכל מה שצריך, שיוכל גם הוא להצליח בעבודתו את ה' ובכלל זה גם שיפתחו עיניו לראות ולהכיר מה עליו לתקן כדי להתקרב אל ה' ואל עבודתו ית'.

ואם אחרי שיתבונן האדם בכל האמור עדיין אינו יכול לשמוח בהצלחת השני ה"ז סימן שחסר לו ועדיין אינו שלם באהבת השי"ת באמת, ועל כן יתחיל לעבוד על הענין לתקנו ולקנות מדת אהבת השי"ת עד שיגיע להרגיש בלבו את האהבה להשי"ת וירגיש את השי"ת כאביו ממש ויותר אפילו מאביו הגשמי, ועל כן יש לקחת דוגמא ומשל מהאהבה לאב גשמי וללמוד מזה להרגיש כך לאבינו שבשמים, ובלי זה חסר לו להאדם יסוד של יהודי ויסוד כל התורה כולה ועיקר הקשר להשי"ת שהיא לפי גודל הרגשת אהבתו בלבו להשי"ת ובלי זה לא ימצא ידיו ורגליו כשיגיע האדם לעולם

והנה כל האמור כאן מדובר באופן שזה שמצליח הוא מייגע ומטריח עצמו ומתאמץ בעבודת השי"ת בכל כחו עד שעייז נתעלה ומצליח בעבודתו את ה' והשני לא עושה כמוהו ולכן לא התעלה ולא מצליח כמוהו, אבל לפעמים קורה שהאדם מטריח ומצער עצמו על איזה ענין בעבודת ה' או על איזה מצוה או בירור איזה סוגיא והלכה ואחרי כל טרחתו על הענין אינו משיגו ופתאום הרי הוא רואה שהשני כן השיגו ולפעמים אע"פ שלא עמל ולא טרח כמוהו בכ"ז השיג הענין והמצוה בקלות, והרי האדם הזה עלול ליפול ברוחו מאוד על זה, אך יש לדעת שבאמת יתכן שיתודע לו בעולם העליון שכל מה שנעשה על ידי השני נחשב כל הזכות לחשבונו ונמצא כל מה שעשה השני ה"ז נעשה בשבילו והוא יקבל עליה שכרו משלם כאלו עשאו הוא ולא השני מכיון שהשני לא יגע עצמו עליה והוא כן יגע והצטער עליה לכן נקראת על שמו ומגיע לו השכר כפי הכלל המבואר במשנה (אבות סוף פ"ה) **לפום צערא אגרא** (ומה שלא יצא לאור בפועל על ידו בזה הרי הוא אנוס ועייז ארז"ל (ברכות דף ו' ע"א) חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלין עליו כאלו עשאה).

ולכן אין לו לאדם להצטער על מה שהשני הצליח להוציא המצוה לפועל ולא הוא שהטריח עצמו עליה ואין לו לחשוב שאין עבודתו מרוצה כלפי שמיא אלא יש לו להאמין באמונת אומן שלא יקופח שכרו כלל ומכיון שהטריח א"ע על זה ורואה שזה יצא לפועל בעולם ישמח מאוד כי הרי רואה שעמלו עשה פרי, וה"ז כמי שנוטע גרעין של אילן ועוזבו להרבה שנים ואח"כ כשחוזר רואה שצמח ועלה אילן גדול עומד אדם א' ומשקהו והפירות יוצאים ביופי גדול האם יתעצב על זה ויחשוב שהשני הצליח להוציא פירותיה ולא הוא, בודאי שלא כן יחשוב אלא ישמח מאוד על שרואה הצלחת האילן ושלא יגע לריק ולבהלה.

וכמו"כ בענינינו יש לו לראות את הענין כאילו השני הוא פועל שלו וכמו ששכר פועל והוא משלם לו עבור פעולתו, ואז בודאי הוא שמח כשהפועל מצליח בעבודתו כי מכיון שהוא משלם עבוי"ז הרי הוא הבעה"ב וה"ז נעשה בשבילו וכמו"כ כאן הרי הוא שילם במה שהשקיע טירחה בזה, והרי השני שמשיג הענין בקלות משיגו רק בשבילו, אבל אם יתעצב ויפול ברוחו ה"ז כמו יאוש והפקר וגילוי דעת שאין זה שלו וה"ה מפקירו בזה ומוציאו מרשותו, (ומכש"כ אם יתחרט ח"ו על עמלו הרי הוא עייז מפסיד זכותו כדאיתא בתז"ל (קידושין מ' ע"ב) שהתוהה על ראשונות איבד זכותו), ואז השני ששמח במצותו והצלחתו הוא יזכה בה מן ההפקר, על כן יש לו להאדם ליזהר ברוחו ולשמוח על כל טרחתו וצערו על כל ענין בעבודת השי"ת ומצוה ותורה שהוא עמל בה ויאמין ששכרו ומצותו שמור עבורו בעולם הנצחי וישמח כשרואה שהשני הצליח להוציא לאור ואז הרי הוא בודאי בא בשכרו משלם ומה שלא הצליח הוא להוציא לפועל יש בזה חשבונות שמים לפי תיקונו הנצרך עבורו (או שגלוי לפני השי"ת שאם יצליח הוא להוציא לפועל יהיה נכשל

בגיאות עבור זה ועי"ז יתכן שהיה מפסיד בזה מצותו ושכרו משלם והיה יוצא שכרו בהפסידו, והרי המניעה הוא רק לטובתו כי עתה שחישב לעשות המצוה ולא היה לו שום התנשאות או שום הנאה עצמית מזה הרי נשאר לו שכרו משלם).

ועל כן האדם הזה שלא הצליח להוציאו לפועל ומכש"כ אדם שמצוי אצלו כזאת שאינו מצליח להוציא הרבה פעמים דבר לפועל, (לפי מזלו שנגזר עליו שזה לפי תיקונו הנצרך לו) צריך תמיד בכל זאת להשתדל ולהתאמץ בכל ענין עבודת השי"ת בכל עוז ואומץ ובשמחה כי יש לו לדעת ולהאמין שמכל השתדלות והתאמצות שהוא עושה הרי הוא פועל ברוחניות הדברים (וכבר יסדר הבוב"ה שיצא לפועל על ידי מי שהוא וזה יהיה מונח עבורו) וכשיעלה לעולם העליון ימצא הכל למעלה מוכן לחלקו בגי"ע.

ובזה היצה"ר עושה להאדם נסיון גדול מאוד להכניס בלבו יאוש ועצב כדי שלא יעשה השתדלותו או עכ"פ לא יעשנו בשמחה ועי"כ לא ירויח כ"כ בעשיית המצוה כי ערך המצוה ורוחניותה תלויה לפי השמחה שמכניסין בה, והרי מבואר מפורש בתוה"ק בפי התוכחה שעל שלא עושים המצות בשמחה זה גורם להאדם להגיעו לכל העונשין הכתובים בפי התוכחה כמש"כ (דברים כ"ח מ"ז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וגוי' ולכן בכדי שירויח רוחניות המצוה כנזכר צריך שיעשנה בשמחה וטוב לב.

ויש מימרא בשם צדיקים שעל ידי שיכניס האדם שמחה והתלהבות גדולה בהמצוה ובתפלה יכול להיות נחשב כאלו נעשית בכל השלימות ועם כל הכוונות ע"פ הסוד ואע"פ שאין האדם יודע לכוון אותם הרי הם נעשים מעצמם ע"כ ויש להביא סמוכין לזה מדברי רש"י בפי כי תבא (דברים כ"ו י"ד) עה"פ עשיתי ככל אשר צויתני שפירש שם וז"ל שמחתי ושימחתי בו ע"כ, וע"פ פשוטו אינו מובן איך משמע מכל אשר צויתני שהכונה על השמחה, אך לפי המבואר מובן כמין חומר שעל ידי השמחה נחשבת המצוה שנעשית בשלימות ככל אשר צויתני, וכע"ז כתב גם בעל העיקרים (מאמר ג' פל"ג) שהשמחה נותנת שלמות להמצוה, ועמש"כ בספר סדר היום (בסדר מצות סוכה) וז"ל שמחת המצוה ואהבתה היא עיקר עשייתה ע"כ ורבינו בחיי (בספר כד הקמח ערך שמחה) כתב שהשמחה חשובה יותר מהמצוה.

ועל כן יש להתחזק מאוד כנגד היצר ונסיונותיו המונעים את האדם מלעשות המצות בשמחה ומכש"כ בזה שאין האדם יודע אם יזכה להוציאה לפועל ה"ז גורם לו נסיון גדול שלא לעשותה בשמחה על כן יש לו להתחזק בזה בכל כחו לעמוד בנסיונו לעשות ההשתדלות מאוד בשמחה, ובעל העיקרים כתב מי שהוא אוהב השי"ת לא יחוש לכל העמל וצער שיגעוהו מעבודתו ית' ויסבול אותם בספר פנים יפות וראוי להיות האדם שש ושמח בטורח והעמל והצער ויסורים שיגיעו בעבודת השי"ת עכ"ד.

ובענין הנזכר לעיל שאחרי שהשתדל האדם באיזה מצוה ועדיין לא הצליח להוציא לפועל ורואה שהשני הצליח להוציא לפועל יש לו לשמוח בהצלחת השני ולהאמין שזה הוא הצלחתו עצמו כי בכח השתדלותו הוא שיצא המעשה לפועל ועיקר שכר המצוה יגיע לו והשני ה"ה כשליחו שגמרו עבורו, יש להוסיף שעל ידי שירגיל האדם א"ע לשמוח בהצלחת השני הרי זה סגולה שיועיל לו שיוכל להתגבר יותר בקלות לשמוח בכל עבודתו שלא יפול ביאוש מכח שאינו רואה הצלחתו גם יועיל לו שבזכות זה יהיה לו חלק בפעולת השני שיהיה נחשב גם על שמו, גם יועיל לו הסגולה במקום שסיבת מניעת הצלחתו להוציא לפועל שנגזר עליו מן השמים אינה מוחלטת שישאר כן על כל משך חייו אלא עד שיתוקן איזה ענין, אזי יועיל הסגולה שיתוקן הענין ההיא יותר מהר ואז יוכל גם הוא להגיע לזה להצליח בפועל להוציא לאור פרי עבודתו.

וידוע המעשה מהבית יוסף שמביא החיד"א (בספרו חמת אנך משלי ג' ע"ש) שטרח על איזה רמב"ם שהיה קשה להבין עד שזכה לחדש בה פירוש ואח"כ שמע מת"ח צעיר שאמר גם אותו החידוש בקלות בלי כל הטירחה והצטער ע"ז הב"י מאוד על שהיה צריך לעמול כ"כ על הענין הזה עד שהבינו וזה הבינו והשיגו בקלות מאוד, וגילה לו המגיד שבאמת היה קשה להשיג הענין אלא שעל ידי שהוא יגע והצטער עליה הוריד הפירוש הזה ומאחר שכבר הורידו לעוה"ז אפשר לכל א' להשיגו בקלות ע"כ, ולפי"ז מובן שבודאי הזכות נחשב לו להב"י, ונקראת החידוש על שמו ומאז והלאה כל מה ששיגו יותר אנשים את הפירוש והחידוש הזה או שישמעו אותה ממנו או מתוך ספר שכתב וילמדוה נתוסף לו עוד יותר זכות, וזכות הרבים תלוי בו, והרי הוא נוטל שכר כנגד כולם.

וכמו"כ הוא בכל ענין בעבודת ה' ובמצוות בכל ענין שהוא קשה לקיימה ולהשיגה עד שבא אדם א' ויגע עליה והשיגה, והוריד בזכותו להעולם את האפשריות לקיים המצוה ומעתה כל א' יכול לקיימה בקלות יותר, הרי כל זה נחשב לזכותו ונתוסף לו תמיד שכר על זה (ואפילו שהוא כבר נמצא בעולם העליון ולכן אלה הצדיקים שזכו וזיכו את העולם בענינים חדשים שהתאפשר על ידם קיומם והשגתם הם עולים והולכים תמיד מחיל אל חיל כי מתווספת תמיד זכותם יותר ויותר), ולכן באופן הנ"ל שהאדם טרח עצמו על מצוה וענין מסויים בוודאי שעבודתו הוסיף איזה כח (לכל הפחות בכל שהוא) לכל העולם כולו בעבודתם (מכיון שכל הכלל קשורים כאיש א'י) ולכן יהיה מעתה קצת יותר קל לכאוו"א להשיג המצוה ההיא, ולכן יש לו להאדם לשמוח כל מה שיראה יותר אנשים מצליחים בה כי מאחר שהוא יגע בה הרי יש לו חלק בהצלחתם ועל כן נתוסף לו תמיד זכות הרבים יותר ויותר.

ובזה נוכל ליישב היטב לשון הפסוק ואהבת לרעך "כמוך" כמין חומר בשנפרש את כוונת המצוה הן בענינים גשמיים והן בענינים רוחניים כלומר שתרצה שגם חבירך יצליח בעניניו בין בגשמיות ובין ברוחניות בעבודתו את השי"ת ומצוותיו כמוך ממש לא פחות כלל כי הרי זה נחשב כמוך כלומר כאילו הצלחת אתה כי הצלחתו הוא הצלחתך כי אתה

וענין זה שהזכרנו שאי אפשר לאדם לקבל את השלימות בגי'ע רק בהצטרף עם חבריו ומקבל ממנו, כמו"כ סידרה חכמתו ית' כענין הזה גם בכל ענינים הגשמיים הנצרכים בעוה"ז שבכדי להשיג בשלימות כל הדברים ואפילו דבר אי' שיהיה דבר שלם כגון לבנות בית דירה וכדו' מוכרח האדם לקבל מהשני איזה חומר שאין לו בכדי להשלים מעונו וכן כל מדינה צריכה לקבל איזה חומרים ממדינה אחרת ואין מקום אי' בעולם שיהיו נמצאים בתוכה לבד כל הצרכים, וכך ברא השי"ת את העולם שאין לשום בריה ואדם כל השלימות לבדו והוא מוכרח לצרף לעצמו גם משל חבריו כדי שישג שלימות צרכיו, והוא בכדי שיבין האדם מזה דוגמא לענין הרוחניות, וגם כדי שיהיה מוכרח האדם להכניע אי'ע לאחרים כדי שיעניקו לו משלהם ועי"ז יתרגל האדם לחיות עם מדת ההכנעה ולדעת שלבדו חסר לו שלימות, וזה הטובה היותר גדולה להאדם בחייו כי מדת ההכנעה וענוה עולה על כל המדות הטובות וזה טובתו בין לאושרו הגשמי ובין לאושרו הרוחני.

וכמו"כ הוא בענין השגת החכמה שנתן השי"ת לכאו"א איזה נקודה בחכמה שאין לאדם אחר זולתו ואפילו הבן עליה וחכם הרזים יש לו ללמוד איזה נקודה משאר אנשים ואפילו מאדם היותר פשוט וזה הנקודה ישלים לו חכמתו, ולכן איתא במשנה (אבות ריש פ"ד) איזהו חכם הלומד מכל אדם, כי בלתי אפשרי להיות שלם בחכמה בלי זה ולכן רק זה שלומד ומקבל גם מאחרים כמאמר המשנה יתואר בתואר חכם.

ועוד יותר שאם לא ישמע ויקבל האדם מאחרים לא רק שיחסר לו שלימות החכמה אלא לא יהיה לו דין בר דעת כלל, וכמו שמצינו שהחרש מן התורה דינו כשוטה וקטן לכל דבריו ואין קניינו וקידושיו כלום, ולכאורה הוא תמוה למה לא יהיה לו עכ"פ דין ספק בר דעת והרי מצינו הרבה פעמים שנתפקח חרש ורואים שהוא בר דעת, אך ביאור הענין הוא הדבר אשר דיברנו שלימדה התוה"ק כלל גדול שכך הוא מטבע הבריאה שאין דעתו של אדם שלימה בלי שילמד ויקבל גם מאחרים ואפילו אם יהיה מעצמו פקח גדול בכ"ז חסר לו משלימות הדעת ע"פ הלכות התורה עד שיקבל גם מדעתם של אחרים (ועי"ז נאמר (כתובות י"ז ע"א) לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות) וכמו ש(הוא) הדין לגבי קטן שהוא חריף ופקח בכ"ז קבעה

תורה שאין קנינו קנין כי אין דעתו נחשב דיעה שלימה עד שיגדל, וכמו"כ הדבר לגבי חרש שמכיון שכל גידולו והתפתחות דעתו רק ע"פ עצמו ושכלו ואין דעתו מעורבת גם משל אחרים לכן אין לדעתו דין דעת שלימה ופסלתו התורה, עכ"פ היוצא מזה שהרוצה להיות מושלם בין בדעותיו ובין במדותיו ומעשיו יש לו ללמוד גם מחכמתם ומדותיהם ומעלתם של אחרים גם כן ואם לא יהיה לו הכנעה ואהבה לכל א' וא' ולא יעריך אותם ולא יקיים אל תהי בז לכל אדם (אבות פ"ד מ"ג) לא יוכל לראות מעלתם ולא יוכל ללמוד מהם איזה נקודה טובה, נמצא שמצות ואהבת לרעך כמוך עוזר להאדם להביאו לשלימות.

ועל פי המבואר עד כאן מובן גודל הנזק וההפסד שהאדם גורם לעצמו כשאינו מקיים מצות ואהבת לרעך כמוך שהוא מפסיד הזכות בכל המצוות שבתורה וגם הרי הוא גורם בזה הפסד לכל הכלל כולו שמפסידים כל הצירוף בעבודת ה' שהוא המטרה של כל הבריאה וגם יחסר לו שלימות לעצמו בין בבחינת הג"ע כנזכר ובין בבחינת שלימותו מדותיו וקניני החכמה, ועל זה אמר רבי עקיבא (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד, תו"כ י"ט מ"ה, ב"ר כ"ד ח') שהוא כלל גדול בתורה.

יב

והנה צריך לדעת שמה שהאדם מרגיש את השני כאדם זר שאין לו שום קשר אתו גם בזה יש סרך איסור ועול, וחסר לו במצות עשה של ואהבת לרעך כמוך כי אין זה אהבה "כמוך", וכן הוא מבואר בספרי מוסר שאסור ג"כ שיהיה לאדם כלפי השני שום הרגשת ריחוק בלבו אפילו באופן שזה רק מוריד או מונע קצת מחוזק האהבה אליו.

ועמש"כ הבן איש חי (בספרו עוד יוסף חי בפי' קדושים) שמצות ואהבת אין יוצאים יד"ח באהבה קלה אלא חייבים לאהוב את השני אהבה גדולה ושלימה כאהבת האב את בנו וכאהבת אחים, ואהבה כזאת גורם שגם השני הנאהב יאהב אותו כמו כן כמו שכתוב (משלי כ"ז י"ט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, אבל אהבה קלה אינו מוכרח שיעורר בלב הנאהב ג"כ אהבה אליו, ובזה מפרש הפסוק ואהבת לרעך, אהבה כזאת שיגרום שגם הוא יאהבך "כמוך" כלומר כמו שאתה אוהב אותו, עכדה"ק. ועל פי זה יש אופן לבדוק את עצמו אם הוא מקיים מצות ואהבת לרעך כראוי שכשאוהב את חבירו ואין מתעורר בלב חבירו ג"כ לאהבה אתו הרי זה

סימן שאין אהבתו לחבירו חזק ובאמיתיות לבו ועדיין לא יצא ידי חובת המצוה,

ומסופר על הרה"ק בעל אהבת ישראל מויזניץ זי"ע שכשהתישב בעיר מסויים היה לו שם הרבה התנגדות ועם הזמן נתבטלה ההתנגדות מעצמה ונעשו כולם ידידיו, ושאלו אותו איך פעל את זאת, והשיב שכשראה שהם מתנגדים אליו הוסיף לאהוב אותם בלבם מאוד באהבה עזה יותר ויותר עד שבעל כרחם נכנס גם בלבם אהבה אליו, ודפח"ח, וזו עצה נפלאה ביותר שיוכל האדם לכבוש כל שונאיו בלי שום כלי מלחמה ובלי שום נזק לשום בני"א . ופוק חזי מה שקרה לתלמידי רי"ע על שלא כבדו זא"ז פגע בהם מדה"ד ומתו כולם שהיו מספר של כ"ד אלף (ויבמות דף ס"ב ע"ב) וכל זה הוא מרפסין איגרא ומבהיל על הרעיון כמה גדולה וחמורה מצוה זו.

ויש לתמוה איך שהיא נראית כ"כ קלה בעיני אנשים ונמצאים בני אדם שמזלזלין בה ולא מרגישים כלל שנכשלין בה יום ויום ולפעמים בכל עת ושעה ובפרט כהיום בזמנינו אלה שהתרגלו חלק גדול מהכלל ישראל לחיות בצורה כזאת שכל אחד יש לו חוג ועדה שלו ונמצאים אנשים כאלה שמזלזלין בהשני מפני ששייך לעדה אחרת ומרגיש בלבם איזה ריחוק ופירוד כלפיו, ויש כאלה שזה כ"כ קבוע בעומק לבם עד שאפילו אם יהיה משאר בשרו ואפילו אחיו ואפילו אביו או רבו שלמדו תורה, אע"פ שעל פי הטבע יש לאדם מאליו הרגשת קירבה ואהבה לכל אלו בכ"ז ברגע שנהיה משתייך לאיזה עדה אחרת שאיננה מעדת קרובו ה"ז גורם בע"כ איזה שמץ ריחוק ופירוד והסתכלות זרה על השני וכל מה שנהיה יותר קשור בלבם לחוג או לעדה שלו מגדיל והולך הפירוד הזה ומאבד כל הרגשותיו אפילו לגבי שארו וקרובו וכל זה הוא מפאת שלא שמים על לב שבזה עוברים איסורי דאורייתא כנ"ל.

ויש לראות בענין זה פליאה נשגבה אצל קצת אנשים שאע"פ שהם משתייכים לחבורות כאלו שמדברים על מצוה זו של אהבת ישראל ומשקיעים עבודה והתבוננות בזה לקיים האהבה בינם לבני חבורתם עכ"ז מצד השני יש פירוד והרגשת ריחוק כלפי אלו שאינם מבני חבורתם ותמה על עצמך איך הנך סותר את עצמך מיניה וביה.

וידוע מימרת העולם על מה דאיתא בפרש"י (ויקרא י"א, י"ט) על העוף חסידה (שמוזכר שם בפסוק בין עופות הטמאים) שנקראת חסידה על שם שעושה חסידות עם חברותיה, ותמהו בזה שאם יש לה מדת החסד למה אסרה תורה לאוכלם הלא כתב הרמב"ן שהטעם שאסרה תורה לאכול מינים הטמאים הוא מפני שיש בהם מדות מושחתות ומולידים טבע הרע שלהם למי שאוכל אותם ולפי"ז החסידה שיש לה טבע של חסד היה ראוי להיות מותר לאוכלה, ומתמצים ע"ז שמכיון שעושה חסידות רק "עם חברותיה" ולא עם אחרים ה"ז באמת בעומק הדבר תולדה של מדה רעה ולא מדה טובה כלל, ע"כ. ויש להבין הענין שיש בזה ענין בעצם שורש מדה רעה שאיכפת לו רק על עצמיותו, וניתוק מהזולת (וקוראין לזה בלשון בני"א אגואיזמות) וה"ז באמת מדה מגונה ורעה והוא ההיפוך ממדת החסד ולכן הרחיקה התורה"ק מאכילת המין הזה כדי שלא תשפיע עלינו מדה זו.

והנה כשמתבוננים קצת יותר בעומק הענין יש להבין שע"פ האמת כל מה שהאדם עושה חסד להשני הרי באמת לעצמו הוא עושה כמבואר לעיל שבאמת כולנו איש אי ממש רק בחילוק איברים, וכל מה שעושה האדם טוב להזולת הרי גם הוא עצמו יהנה מזה בגי"ע ולעתי"ל ואפילו כשעושה להשני הטבה בגשמיות הרי סוכ"ס עי"ז שהשני יהיה לו יותר יישוב הדעת יתפלל יותר בדיעה צלולה וילמוד יותר תורה"ק ועל ידי שיהיה יותר שמח יעשה כל המצוות יותר בשמחה ומזה ירויחו כל הכלל כולו, נמצא באמת ההגדרה שמצד המדה הרעה שבאדם לא לעשות חסד למי שהוא מחשיב זר אצלו ואינו שייך אליו ועושה רק למי שיתוסף עי"ז השבחה להחבורה שלו וכדו' ה"ז חשבון מוטעה כי כאו"א מבנ"י הרי הוא מבני חברתו, ויתאר האדם לעצמו איך היה מרגיש אי נעימות וצער אם היו שוללים אותו ומוציאים אותו מבני החבורה שלו ולא נותנים לו להיכנס אליהם מהיום והלאה כי אומרים אתה זר כאן, וידע האדם נאמנה כי מי שעושה בעוה"ז הבדל בין מי שהוא מבני חברתו למי שאינו מבני החבורה כמו"כ כשיגיע לעולם העליון וירצה להיכנס לגי"ע בין הצדיקים או שיבקש מהם שיעשו לו חסד לא יעשו לו ולא יתנו לו להיכנס ויאמרו לו מכיון שאין אתה מבני חברתנו לא נותנים לך להיכנס במדה כנגד מדה, והצער הזה שם הוא פי אלפי אלפים יותר קשה ממה שירגיש האדם בעוה"ז כשמוציאים אותו מבני חברתו שהוא רגיל אתם וגדל יחד אתם.

עכ"פ החי יתן אל לבו וטוב שיתבונן האדם תמיד במה שעושה חסד לזולתו שכמו שהוא נוהג בעוה"ז כלפי זולתו כמו כן במדה כנגד מדה יתנהגו אתו בעולם העליון וכדאיתא בגמ' (מו"ק כ"ח ע"א וכתובות ע"ב ע"א) דספיד יספדוניה וכו' וכן מבואר להדיא בספרי מוסר שכמו שהאדם מתנהג בכל ענין וענין בעוה"ז ככה יתנהגו אתו בעולם העליון בכל פרט ופרט באותה צורה ממש, ועפי"ז יל"פ בלשון הכתוב ואהבת לרעך כמוך ותחשוב בזה שכמו שאתה עושה לחבירך כמו"כ יעשו אתך, וא"כ כל מה שתעשה לו ה"ז באמת אתה עושה לעצמך נמצא ה"ה כמוך ממש וזה י"ל בכונת הגמרא (שבת ל"א ע"א) מה דעלך סני כלומר מה ששנוא לך שיעשו לך

כך לחברך לא תעביד אל תעשה לחברך כי בזה הנך גורם גם לעצמך כך והרי הנך עושה לעצמך מה ששנוא לך וכשהאדם יחשוב תמיד בדרך זו יקל עליו מאוד לקיים מצוות ואהבת לרעך וגוי כראוי .

ולפי האמור שכל חסד שהאדם עושה להזולת הרי היא באמת עושה לעצמו אי"כ צריך להבין מה ההגדרה של המדה שנקראת חסד ואיך יוכל האדם לקיימה באמת, אך ביאור הענין י"ל כך דהנה כל הענין לפעול במדות הטובות הוא לכבוש את יצרו וטבעו כדי לזכך ולהעלות החומר ובה שובר את הקליפה של החומר ואז נעשה גוף האדם ראוי שיוכל הקב"ה להשרות עליו הנשמה הרוחנית ומדות הרוחניות ואז ממילא יעשה הכל בכוונה הנכונה ולשמה כפי טבע הנשמה, וממילא גם החסד שיעשה אח"כ כבר לא יכוין כלל עבור טובת עצמו אלא לעשות נח"ר לשמו ית', אבל לפני זה בין כך אין האדם מסוגל לעשות לשם שמים בלי שום נגיעה והנאה עצמית, ומה שבכחו הוא רק לכוון מעשיו שיהיו יותר קרובים ללשמה ופחות לנגיעות עצמו, ולכן כל מה שהיא כבישת יצרנו וחומרנו נגד מדותיו וטבעינו ה"ז גורם הזיכוך הרצוי, ועל כן מדידת והגדרת המדות הם לפי מה שהוא צריך בזה כבישת חומרנו ויצרו נגד טבעו ומדתו ועל כן היות שעל פי הרגשת טבע האדם הוא כך שמי שהוא מבני חבורתו מורגש להאדם כעצמו, ומי שאינו מבני חבורתו מורגש כזר וצריך כבישת יצרו להטיב לו לכן ה"ז נחשב כעושה חסד לזולתו ואע"פ שעל פי האמת ה"ז כעושה לעצמו בכ"ז דנין בזה לפי הרגשתו כי כך מזדכך חומרנו על ידי שכובש יצרו לעשות נגד רצונו והרגשת לבו, אבל עי"ז יגיע באמת לבסוף לעשות חסד (בכונה) של אמת, וזה הענין שהזכרנו שיעשה עכ"פ חיצונית המעשה עבור הזולת יותר מלשם עצמו וכנזכר

ויש ענין עוד יותר עמוק מה שמרויח האדם ע"י מצות אהבת ישראל והאיחוד בלב שלם עם כל הכלל והוא (שלא רק שיצטרפו מעשיו למעשה כולם ויהיה נעשה מזה בנין א' גדול בשלימות גדול, ויהיה נעשה שותף עם עבודת כל הכלל לחלק עם שכרם שזה בשוה ושיהיה לו כל שעשועי הגי"ע כמו שנתבאר למעלה, אלא) שגם הפעולה הפרטי שלו יגיע למקום הרבה יותר גבוה בעולמות העליונים ויפעול וישיג עי"ז הרבה יותר, ועי"ז יתעלה האדם להישגים ודרגות הרבה יותר גבוהים ורמים ממה שהיה מגיע ומשיג בלי זה.

וביאור ענין זה הוא ע"פ מה שהסביר הבעש"ט את הענין ע"פ משל מבני מדינה שרצו לחטוף איזה עוף גדול ויפה שאין כמוהו שהיה יושב בראש

אילן גבוה מאוד שהיה בלתי אפשרי לבני"א להגיע שם עד למעלה וטכסו עצה שיצטרפו כולם ויעמדו א' על גבי השני עד שהעליון יגיע עד ראש האילן וישיג את העוף ויהי כאשר הגיעו כבר קרוב להמטרה אזי אותם שעמדו למטה התנועעו קצת ולא עמדו קשורים בחוזק זל"ז (מכיון שלא היה אהבה ביניהם על כן היו מתנועעים זמ"ז) ועי"ז נפלו כולם ונתפרדה החבילה והעוף ברח לו ונהיה כל טרחתם לשווא ולתהו, וכמו"כ הוא הענין לגבי כל הכלל ישראל שאם הלבבות קשורים יחד באחדות גמור עי"ז מתקשרים הנשמות יחד ועי"ז יכולים להשיג עד למעלה למעלה ולהשיג עי"י פעולתם כל מה שצריכים למעלה בגבהי מרומים וכל התיקונים נעשים בתכליתם לפי רצונו ית' וכונתו בבריאת העולם משא"כ כשמתנועעים הלבבות זמ"ז בטל הקשר שבין הנשמות וא"א להשיג מה שצריכים והאורות פורחים ח"ו עכדה"ק,

והנה לכאורה אין הענין מובן כ"כ כי בשלמא בהמשל שמדובר על הגופים הגשמיים מובן שא"א לא' לבד להגיע עד למעלה אלא בסיוע השני שהגוף הוא מוגבל בקומתו משא"כ כשהמדובר ברוחניות בהשגות בעבודת ה' שהיא בכח הנשמה הלא אין להנשמה הגבלה עד כמה היא יכולה לעלות, אך הענין הוא כך כי כל אדם מישראל כלומר כל נשמה ונשמה יש לה בחינה ונקודה אחרת ברוחניות אשר אין להשני ולכן גם אין העליות שוות כי כל נשמה מסוגלת לענין אחר ולא ראוי זה כראוי זה ויש ששורשם ממקום גבוה יותר מהשני אמנם כל נשמה יש לה כח וזכות לזכות גם לחברתה על ידי התחברותם יחד כענין מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לאחריני ונר לא' נר למאה.

עכ"פ היוצא מזה שכל אדם שרוצה לפעול ולהשיג מקום עליון ביותר צריך להתקשר עם עוד אנשים שעל ידם יוכל לטפס ולעלות עד מקום שרשה ואז יהיו כל פעולותיו ומעשיו פועלים שמה בגבהי מרומים ועי"ז יתעלה האדם ג"כ בדרגות והישגים גדולים, משא"כ כשאינו מתקשר לעוד נשמות אינו יכול לפעול אלא למטה במקום שהוא עצמו נמצא ולא יותר, ובזה מובן גודל הענין שהזהירו האר"י ז"ל והבעש"ט זי"ע לתלמידיהם לקבל ע"ע כל יום לפני התפלה מצות ואהבת לרעך כמוך, לאהוב את כל א' מבניי כנפשו, וכן הזהירו במיוחד לגבי בני חבורה שהתחברו ביחד לעבודת השי"ת, (עי' לעיל הערה כ ... בשם הזוה"ק) והרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע תיקן תפילה מיוחדת על זה שישכון אהבה ואחדות בבני החבורה בלבם זל"ז, ומובן ג"כ הלשון שאמר ר"ע שהוא כלל "גדול" בתורה שי"ל שהכונה לרמז שע"ז משיגים גדלות המדרגות ביותר, ולכן במתן תורה היה מעכב התנאי שיהיו כל ישראל כאיש א' ממש (עי' אוהחה"ק פרשת יתרו י"ט ב') כי היו צריכים להיות המקבלים התוה"ק ולהשיגו ממקומו הגבוה ביותר בשמים ולזה היו צריכים להתקשר זע"ז בחוזק גדול עד שירגישו כאיש א' ממש לבלתי יתנועעו זמ"ז כלל ורק באופן זה יכלו נשמתם להתרומם עד למעלה למעלה למקום שורש התורה ויושג להם המבוקש.

וצריך לדעת שענין החיבור והאהבה הנזכר הכונה הוא לחובת ההתחברות בלב אבל לגבי התחברות החיצוני הנוגע למעשה ובפועל הכלל הוא אחרת שאין להתחבר עם כאו"א אלא צריך לבחור ולדקדק עם מי להתחבר, כדאיתא בגמ' (יבמות ס"ג ע"א) סק דרגא בחר שושבינא פירוש שיתחבר האדם רק עם מי שהוא בדרגה יותר ממנו, והענין הוא כי היות ומטבע האדם הוא להיות נשפע מחבריו וכדאיתא ברמב"ם (הל' דעות פ"ו ה"א) וז"ל דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדיעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו וכו' ובפרט כהיום רואים בחוש שענין זה משפיע מאוד על האדם יותר מכל דבר אחר, ונסיון הזה בדרך כלל הוא כמעט הנסיון היותר קשה שבזמנינו (ויותר מבכל הדורות) שבכל דבר ובכל תנועה קטנה שרוצה האדם לעשות, המחשבה הראשונה שחושב הוא מה יאמרו על זה הבריות ואיך יסתכלו עליו וזה מונע מאוד את האדם מלהתעלות ברוחניות ובעבודת השי"ת, וכהיום בעקבתא דמשיחא המצב הוא דוקא כך שמזלזלין מאוד במי שמתנהג בכל דרכיו בדרכי ה' באמת ובתמים, ככתוב (ישעיה נ"ט ט"ו) על עקבתא דמשיחא "וסר מרע משתולל" ופרשוהו בגמ' (סנהדרין צ"ז ע"א) שכל מי שסר מרע משתולל על הבריות שאומרים עליו שהוא אדם שוטה וחסר דיעה וכדפרש"י שם.

על כן יש ליזהר כהיום בזה ביותר להתחבר רק עם מי שיוכל להשפיע עליו לטוב ולהעלותו ברוחניות ולא למי שפחות ממנו שיוכל להשפיע עליו להיפוך ח"ו להורידו מדרגתו.

ומכש"כ שצריך ליזהר מלהתחבר לרשע כלומר למי שעובר עבירה במזיד שהוא נקרא רשע וכדאיתא במשנה (אבות פ"א ז') ואל תתחבר לרשע, שהוא סכנה גדולה להאדם ובאבות דר' נתן (פרק ל"ג) איתא שהמתחבר לרשע הרי הוא נידון כשיתוף לכל עונותיו ומקבל עונש על כל עונות הרשע כאלו עשאום בעצמו ומביאו ר' יונה בפירושו לאבות (שם) ע"ש, נמצא שהתחברות לרשע לא רק שעלול לגרום להאדם ליפול מדרגת צדקתו על ידי שילמד ממעשיו אלא תיכף ומיד על ידי עצם התחברותו אתו לבד הרי הוא כבר נפול מדרגתו, וחוף מזה יוכל ליפול עוד ע"י שיושפע ממנו, וגם מכיון שיש לו כבר חלק בעונות הרשע ה"ז יכול להביאו לעוד עבירות מכח סגולת עבירה גוררת עבירה, נמצא שענין התחברות לרשע הוא ענין חמור מאוד ואנשים לא שמים כ"כ לב לעני"ז ולכן מזלזלין בזה, ובפרט היום שישנם הרבה פריצים מבני עמינו שלא שומרים תו"מ ומכיון שהם מזרע ישראל לכן לא שמים ללב שיש לשמור שלא יהיה קשר והתחברות בינינו

לבינם ולא יודעים כמה זה מזיק לנפש האדם שמתחבר עמם ואפילו אם יוצא להאדם שצריך בע"כ להתעסק עמהם לצורך פרנסה או רפואה והצלה וכדו', ואפילו עם זה לצורך רבים ולצורך מצוה או מפני דרכי שלום או למנוע מחלול השם וכדו', בכ"ז ליזהר שלא יהיה הקירבה אליהם רק מן השפה ולחוץ אבל בפנים הלב צריך שיעשה וירגיש הרחקה וכל מי שיראת ה' נוגע ללבו צריך שירגיש שמגעיל לו מלדבר ומכש"כ להתחבר עם רשע ח"ו או עם אינו יהודי, ואפילו משכן רע הזהירו חז"ל להתרחק כדאיתא במשנה (אבות שם) הרחק משכן רע.

וביע"ד (דרוש ו') כתב מי שרואה אדם רשע ראוי להתרחק ממנו בתכלית הריחוק סורו ממנו טמא יקרא לך וכך מדת ישרים ותמימים עכ"ל ובארחות צדיקים (שער ה') כתב וז"ל צריך מאוד להזהר מחיבור בני"א שאינם מהוגנים ... ולהתרחק ממושב לצים ... ואפילו לדבר מצוה אסור להתחבר לרשע כארז"ל (באבות דר"נ פ"ט) ע"כ, ובישמח משה פ' בלק כתב וזל"ק ואין דבר בעולם מזיק לנפש כמו התחברות עם אדם רשע אף לפי שעה אף אם אינו ניכר נכנס בנפש כמו ארס וברוב הימים ימצא וצריך לזה זכות גדול בצירוף העסק בתורה שיצא ממנו הארס, כולי האי ואולי אחר זמן רב ע"כ, ובספר הנהגת הצדיקים מובא בשם א' מהצדיקים ליזהר שלא לדבר עם רשע יותר ממה שנחוץ כי כל דבור הוא חלק מנפשו ויוכל לדבק נפשו בנפשו ומה שנחוץ הרי הוא מוציא בזה הנ"ק מאתו אבל יותר הרי היא מסוכן ע"כ, ובספר ר' ייבי (בחדושי תילים כ"ו) כתב וזל"ק ארז"ל באותן בני"א שמדבק אדם בחייו מדבק בהם במותו ג"כ ע"ש, וע"ז אנו מתפללים כל יום בברכת השחר להנצל ולהתרחק מחבר רע ולהנצל משכן רע.

וכמו כן אסור להחניף לרשע, ולכבדו, ולשבחו, כמבואר בחז"ל ובראשונים וכתב ר' יונה (אבות פ"א ז') שאסור להראות אהבה לרשע אפילו אם יעשה רק לפנים ולא יאהבנו בלבו כי הוא חטא להחניף הרשעים ע"כ, ומה שארז"ל (סוטה מ"א) מותר להחניף לרשעים בעוה"ז כתבו הראשונים דהיינו דוקא במקום שיש חשש שיזיקנו הרשע בזה מותר להחניף לו כדי שלא יזיקנו או במקום שיגרום חלה"ש אם לא יכבדנו או מפני דרכי שלום וכדו' .

וכן אסור להקדים שלום לרשע כדאיתא בזוה"ק (מקץ ר"ה: וארא כ"ג:) דכתיב אין שלום אמר ה' לרשעים, וכשיש צורך להקדים לו שלום (כגון מפני דרכי שלום וכדו') יהרהר במחשבתו שאומר שלום להקב"ה כמש"כ שם בזוה"ק.

עוד פרט יש בענין התרחקות מרשע, והוא מה שאמרו במס' מגילה (כ"ח.) ולמדוה מקרא, א"ר יוחנן אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע, ר"א אמר עיניו כהות שנאמר וכו' ועמש"כ רבינו יונה בשע"ת (שער ג' קצ"כ) שאפילו בשאינו מכיר במעשיו שהוא רשע בכ"ז ה"ז מזיק כדמוכח מהקרא שמביא הגמ' שם, ועמש"כ בספר פנים יפות (מבעל ההפלאה, עה"פ ויקרא...) אל תפנו אל האלולים וגו') לגבי איסור הסתכלות בע"ז שאפילו לראותם

ע"מ לבזות אותם אסרה תורה והוסיף עוד שם שכמו"כ לקרות בספרי מינות בשיודע שהם הבל אלא כדי לבזות וללעג עליהם אעפ"כ מזיק מאוד ומזה הטעם אמרז"ל שאסור להסתכל בפני אדם רשע עכ"ד, ובספר הנהגת צדיקים מביא שהסתכלות בצלם אדם רשע משכח למודו ע"כ, ובספה"ק מובאים הרבה ענינים נוראים בענין הזיק הראיה שהיא א' מהשפעות היותר גדולה על כל קומת האדם עיין בדבה"ק .

והנה בכדי לדעת ולקבוע מי נכנס בגדר רשע ומי לא אין זה כ"כ פשוט כי יש בזה סיבוכים גדולים ובפרט בדורותינו אלה שרוב מהלא שומרי תו"מ הרי הם תינוקות שנשבו ולכן יש מקילים בה שמותר אפילו לצרפם למנין לדבר שבקדושה, אע"פ שע"פ ההלכה המחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם לכל דבר בכ"ז בתינוק שנשבה שאני, אבל עכ"פ במה שנוגע לגבי התחברות ה"ז אסור וי"ל שאפילו אם אין לו דין פושע אלא נחשב כשווגג בכ"ז ההתחברות יכולה להזיק ולהשפיע על המתחבר אתו בין מבחינת הרגל ובין מטעם סגולת הדבר, ואפילו באופן שהוא ספק אם הוא מתנהג כרשע ג"כ יש להחמיר מספק ולשמור מהסכנה הגדולה שיש בה ואפילו מאדם שאינו רשע ממש אלא שאינו מתנהג כהוגן יש למנוע ההתחברות אתו כמו שכתב הארחות צדיקים הנ"ל, ואפילו עם הוא שווגג עכ"ז סוכ"ס ה"ה אינו הגון ולכן יש להתרחק מלהתחבר אתו פן ידבק בו התנהגותו כנ"ל לגבי רשע ולכן יש להחמיר בכל זה .

אמנם לגבי לשנאותו וכדו' אין לשנאותו מספק כי אולי אין לו דין רשע ואם ישנאהו יעבור על לאו מה"ת של לא תשנא וגו' ועל כן יש להחמיר מספק כל זמן שאינו ברור שדינו כרשע, ועי' במאמר לא תשנא מה שיש להסתפק בכל אופן מכיון שהמצוה לשנא למי שראה בו דבר עבירה אינו אלא אחרי שהוכיחו כמה פעמים (ויש שכתבו שהשיעור בג' פעמים) ונתברר שאינו מקבל תוכחה כמבואר בראשונים לכן כל זמן שאינו ברור שקיימנו בו מצות הוכחה כדין עדיין אסור לשנאותו מטעם לא תשנא כי עדיין נחשב אחיך, והעירו בזה על פי מ"ד בחז"ל (...) שבדור הזה אין מי שיודע להוכיח (כראוי) על כן יש להסתפק אם מצוה לשנאותו.

וכל זה הוא באנשים רגילים אבל אלו שאינם מאמינים כלל והם אפיקורסים וכופרים בעיקר ומכש"כ המסיתים ומדיחים ושונאי הדת עליהם נאמר משנאיך ה' אשנא ומתקוממך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי וגו' ואין חילוק ואפילו אם הם נתחנכו כך ובגדר תינוקות שנשבו, כי הדין שאסור לרחם על המסית מלקיים בו דין מסית לא נאמר בו חילוק בין תינוק שנשבה לאחר אלא ההלכה פסוקה היא בכל אופן.

ואחרי שהתבאר ענין חובת ההתרחקות מאנשים שאינם מהוגנים יש להבין בכל הנתבאר לפנינו בענין מצות ואהבת לרעך כמוך שהמדובר הוא במצות הלב שבה החיוב לאהוב אפילו להפחות ממנו בלבו כנפשו ולרחם עליו ולעזור לו בכל מה שיוכל ולהצטער בצערו ולשמוח בשמחתו וטובתו

והצלחתו, גם יש לו להאדם להתפלל לטובת כל הכלל כולו ולהצלתם מכל רע וכשיודע מאיזה צער של יהודי יש להצטער על צערו ולהתפלל עליו וכמש"כ ר' יונה בפירושו על אבות על המשנה (פ"ג ב') הוי מתפלל בשלומה של מלכות שהכונה להתפלל על שלום כל אנשי העולם ולהצטער על צערם ע"ש, ואם האדם צריך ענין זה גם לעצמו מרויח בזה גם לעצמו מפני ב' טעמים, א' שהמתפלל בעד חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה (בי"ק צ"ב ע"א), ב' כי כשמתפלל גם עבור הרבים מתקבלת תפלתו כתפלת הרבים, ועל כן טוב להרגיל עצמו בזה שבכל תפלה שהאדם מבקש על עצמו יכלול גם את הצבור ויכוין גם עליהם בבקשתו ובכל זה הרי האדם מקיים גם מצות ואהבת לרעך כמוך, ואפילו על החוטאים יש להתפלל עליהם תמיד שיחזרו בתשובה שלימה (כמבואר בברכות י" ע"א) ועי"ז יוכל לקבל הטובה אשר הבו"ה יושב ומצפה להשפיע להם, וכן כתב המבי"ט (בספרו בית אליקים ...) בהזכירו שהחיוב על הצדיקים להתפלל תמיד על כל הכלל שיחלצו מכל צרותיהם כתב שלא יתפללו סתם שיוושעו מצרותיהם, אלא שיחזרו בתשובה שלימה ועי"ז יוושעו ע"ש.

ויש להתבונן ולהבין שבאמת עיקר האדם היא הנשמה לא הגוף כלל וכמבואר לעיל שהגוף היא רק כלי ונרתיק להחזיק הנשמה והיא כמו בגד שלה שמוכרחת להתלבש בה עבור צורך ירידתה לעוה"ז שתוכל להחזיק מעמד כאן, ועל כן עיקר מצות ואהבת לרעך כמוך הכונה לאהוב נשמתו של השני, וכמו שנתבאר לעיל, גם נתבאר לעיל שכל חסרון שיש באדם היא שייכת רק להגוף והחומר ואין להנשמה חלק בה כלל ולכן כל השנאה להשני מפני חסרונו הרי הוא מופרך מעיקרו כי ה"ז כמו שהאדם אינו מוצא חן בעיניו בגד חבריו ועבור זה ישנא את חבריו ויעשה לו רע וה"ז טפשות גדולה וגלויה לכל בר דעת, ומכש"כ חטא שהאדם עושה אין להנשמה שום חלק בה, וזה שהגוף שלה מגושם יותר מדאי ומכש"כ כשהיא חוטאת ה"ז יסורים גדולים וגלות קשה מאוד להנשמה והיא אסירה בזיקים אצלה והיא רק מצטערת על זה בלי גבול.

ועל כן יש להתעורר ביותר רחמנות על נשמת אדם שחומרו גורם לו לחטוא ולנסות לעזור לה להצילה בכל מה שאפשר ולפדותה מהשביה שנמצאת בו, וכמו"כ יש להתאמץ ביותר להתפלל עבור כל הנשמות הנדחות העשוקות ביד גופות הגסים וחומרניים של החוטאים והרשעים, ולעיל מבואר שגם לעצמו יש הפסד בזה שהשני לא השלים את עצמו מכיון שהשני כאבר ממנו נמצא כשהשני חוטא עי"ז יחסר לו חלק מהגן עדן כנ"ל אם כן בזה שהאדם מתפלל לשלימות חבריו הרי הוא באמת מתפלל גם לעצמו.

ויש להאדם לכוון בלבו כך שמכיון שהנני אוהב את בוראי א"כ איככה אוכל וראיתי בצער אשר ימצא את אבי שבשמים באבדן מולדתו שבניו חוטאים ח"ו וצערו של השי"ת כביכול הוא כפול א' מעצם הענין שמתלכלכים בניו בני מלכים בדבר מאוס בחטא, וב' יש לו גם צער כביכול ממה שלא יכול להשפיע להם טוב כרצונו ית', אשר למטרה זו

ברא את העולם כדי להטיב לבריותיו כמבואר בספה"ק וכשיתבונן האדם בכל זה ויתפלל בכונה זו הרי הוא מקיים בזה גם מצות אהבת השי"ת וגם מצות ואהבת לרעך כמוך, ועושה חסד ומדבק במדותיו ית' לרחם על הבריות.

ואם יאמר האדם מכיון שעיקר האהבה צריך להיות מצד הנשמה א"כ יאהב את נשמתו של השני וישנא את גופו, אך באמת אסרה תורה לשנוא את חבירו בהחלט וחייבה לאהוב אותו בהחלט ולא לחלק בכך והטעם לזה יש לומר כי אין מציאות כזאת נתפסת בהרגשת לב האדם לחלק הענין בכך, ואם ישנאנו תהיה השנאה החלטית, ועוד אם יתבונן האדם היטב יבין שבאמת אין שום סיבה וטעם לשנוא את הגוף לבד והוא רק שטות גדול כדי לשפוך את כעסו אשר בלבו נגד חבירו באיזה מקום אשר ימצא כמו שמצוי דבר כזה אצל ילדים או טפשים גדולים או אצל שכור ומי שאינו שפוי בדעתו שעושה כעין זה כשכועס על איזה בן אדם ואינו יכול לנקום בו אזי במקום זה הרי הוא שובר איזה כלי בחמתו כדי להרגיע הרגשיו וכעסו בזה ובגמי' (...) אמרו על זה שנחשב כמקריב קרבן לעי"ז.

ויתאר האדם לעצמו אם היה הגוף מת האם היה שייך לשנוא אותו, ואם יאמר שכן כמו שמצוי אצל בני"א גסים ופשוטים שאינם בעלי שכל, אבל הלא כל בר דעת יבין שהרי זה טפשות גדולה כי הלא אין כאן יותר מחתיכת גוש בשר ורק דמיון האדם שמטעהו לבטא את הרגשיו כלפי הגוף אבל המתבונן לא יוכל לחשוב כן, אלא האמת הוא שאין כעסו ושנאתו של האדם אלא להחיות שבתוך הגוף ובזה הוא הטעות כני"ל כי אין בו מצד עצמו החסרון הזה שהוא תולה בה, ויש לדמות הענין ע"פ משל למכונה שעובדת על ידי לעקטער (כח חשמל) והגוף של המכונה מקולקלת (לא הלעקטער) ולכן איננה מתפקדת כראוי והוא גורמת נזק לבעליו אע"פ שכח (החשמל) הלעקטער הוא שלם, האם יכעס בעליו על המכונה הזאת וישנאה וירצה להשליכה לאשפה, או ירצה לתקנה ולהמשיך להשתעשע עמה כמקודם ולאור זה יקחנה באהבה רבה למומחה שיודע לתקנה וישמור עליה בדרך שלא תפגע משום דבר ואם ירצה מי שהוא לחבול בה מפני שנאתו אותה מכיון שהיא מקולקלת הלא ירחם עליה ויצילה מידו, וכמו"כ הוא הנמשל במה שנוגע לבן אדם אלא שאין אנו רגילים להשקיף כך על בן אדם וזה טעותינו, ואם יתבונן האדם ע"פ המשל הנזכר וירגיל מחשבתו להשקיף על בני אדם כך ולדמותם תמיד בלבו למכונה כנזכר אזי יבין הכל אחרת, ואחרי שנתבונן תמיד בזה ונעמיד את השקפתינו בדעה הנכונה נוכל לכוון הרגשותינו בדרך הנכונה בדרך התוה"ק ונוכל לקיים המצוה בניקל וכראוי.

עוד מבואר בספרי מוסר שהפגיעה במצוה זו של ואהבת לרעך כמוך הי"ז גם פגיעה במצות ואהבת את ה' אלקיך כי האוהב את חבירו לא יתכן שלא יאהב גם את בניו מפני שהם בניו של אהובו, ועוד שהדבר פשוט שמי שאוהב את השני באמת רוצה שיהיה לו נחת רוח מבניו והנח"ר של האב מבניו הוא מזה כשבניו הולכים בדרך הטוב והישר ושיש להם כל טוב ולא יחסר להם כלום, וכמו"כ מי שיש לו אהבת ה' באמת בודאי רוצה שיהיה לה' נח"ר מבניו שילכו בדרך הטוב ושיהיה לכל א' וא' כל טוב ולא יהיה לו שום צער ועל כן האוהב באמת יהיה מוכן לעזור ולכל בניו (וצאצאיו) לזה כפי מיטב יכולתו.

ולפי המבואר לעיל שמטרת בריאת העולם ועבודת התיקון נעשית דוקא על ידי צירוף עבודת כל א' וא' ורק עיי"ז נשלם רצונו ית' נמצא שכל זמן שיש עדיין א' מכל הכלל ישראל שלא הצליח לגמור עבודתו המוטלת עליו עדיין לא נעשית רצונו ית' ואין נח"ר לפניו מבריאת עולמו א"כ האדם האוהב את ה' באמת ואיכפת לו על כבודו ית' איך יערב לחיכו הנאתו מחייו ואיך יתן מנוחה לנפשו כל זמן שהשכינה הקדושה האהובה שורה בצער בפרט אחרי שכבר הגיע העת דודים והכלה עדיין לא מוכנת ועל כן לא עלתה עדיין לחופתה כביכול, ועל כן בודאי האוהב את השי"ת ואהבתו היא אמיתי הרי הוא דואג שכל א' וא' יגמור עבודתו במהרה וכל מה שיוכל לעזור ולעשות למטרה זו בודאי יהיה מוכן לעשות בכל כחו ויהיה מוכן אפילו לעשות ולהשלים בעצמו כל העבודה שמוטל על השני כדי שלא יחסר המזג כפי רצונו ית', וכמו כשהאב יש לו עגמ"נ וצער מא' מילדיו האם יוכל א' משאר ילדיו לישוב במנוחה ולומר שלום עלי נפשי ואע"פ שהאב יושב בצער ולא אכפת לו ואינו כואב לו מכיון שאין זה באשמתו, ובודאי הי"ז הוכחה שאין אהבתו אל אביו באמת וכל מה שעושה עבור אביו אינו אלא מכח אהבת עצמו בכדי שיקבל שכר מאביו, ואין זה נקרא שאוהב את אביו כלל עד שיהיה איכפת לו גם השלמת והצלחת עבודת כולם יחד, ולפי"ז נמצא שחיוב הערבות שחייבה אותנו התורה"ק הרי זה מצוה שהשכל ושורת הדין מחייבת את האוהב שיקבל על עצמו הערבות והי"ז ענף ממצות אהבת ה'.

עוד איתא בספה"ק שקיום מצות ואהבת לרעך כמוך הוא סגולה ומבוא לבוא על ידה לאהבת ה', ובספר שלה"ט (להקאמארנא סי' קנ"ו ז') כתב רמז לזה בסמיכת הפסוק וז"ל ואהבת לרעך כמוך "אני ה' "שאהבת ה' תלוי באהבת רעים ע"כ, ולפי"ז העדר אהבת ישראל גורם העדר אהבת ה' ח"ו (כי ידיעת ההפכין שוה) ובשם בעל התניא איתא שמצות ואהבת לרעך כמוך

היא כלי למצות אהבת ה' ע"כ, וא"כ פשוט הוא שכשאין כלי האור נעלם ואם ישים האדם לבו להענין יוכל להרגיש שאם נחלש אצלו מצות ואהבת לרעך כמוך ונכנס בלבו ריחוק לאיזה יהודי יראה איך שעם הזמן נגרם לו קרירות בלבו במצות אהבת ה' ח"ו.

והרח"ו כתב (בשערי הקדושה ח"ב שער ד') וז"ל ולא זכה משה לכל מעלותיו אלא י- (מפני) שהיה אוהב לישראל ומצטער בצרתם כמו שאמרו (שמו"ר פ"א) ז"ל על "וירא בסבלותם" ולכן היה שקול ככל ישראל עכ"ל, ובשם הבעש"ט מובא שאהבת ישראל היא השער הראשון המוביל אל תוך חצרות ה' ע"כ

והנה המצוה הזאת של ואהבת לרעך כמוך קשה מאוד ללבו של האדם, כי מכיון שהיצה"ר שהוא השונא הגדול של האדם יודע הריווח הגדול שיגיע להאדם עי"ז על כן רוצה בכל כחו למונעו מכך לכן מקשה על האדם כ"כ בזה עד שכדי לקיים המצוה הזאת צריך כח של מסירת נפש, לכן יש להתבונן תמיד בכל האמור וירגיל עצמו להשקיף רק על נשמת האדם ולהתחבר לכל אדם בצורה זו ולא להתחשב עם גופו וחומר וועי"ז יקל על האדם יותר לכבוש יצרו הקשה בזה ולהגיע להמטרה בס"ד.

ובכדי שיגיע האדם לקנות ההשקפה האמיתית הזאת הנכונה וברורה ולחיות עם זה הרי זה דוקא על ידי שיתבונן היטב בכל הנאמר וירגיל עצמו לחשוב בעני"ז תמיד כי אין הדברים הללו נקנים על ידי השגת השכל לבד כי חומר וטבעו של האדם היא רחוקה מאוד מהשקפה זו ואפילו אחרי ששיג האדם את ההשקפה הנכונה הזאת בשכלו בכ"ז עדיין הרי זה רחוק מאוד מטבע לבו כי השכל והלב של האדם הם כב' בני"א נפרדים ושונים ורחוקים הם זמ"ז מאוד ואמרו בעלי מוסר שמרחק הלב מהמח הוא כמרחק שמן השמים לארץ ועיקר עבודת האדם בעוה"ז הוא להשפיע משכלו על לבו ולקרבו לבו וטבעו לשכלו ושתהיה המח שליט על הלב וזה מש"כ בתוה"ק (דברים ד' ל"ט) וידעת היום והשבת אל לבביך וגו' כלומר שאחרי שהאדם משיג הידיעה שהכרח האמת במחו ושכלו עליו להשיב את כל זה ללבו ולזה נצרך עבודה רבה ואין חומר וטבע האדם נכנעת ושומעת אל השגת ושכל האדם כלל אא"כ ירגילנה לכל זה לאט לאט על ידי ריבוי המחשבה והדיבור בענין זה וגם הרגל רב במעשה לעמוד בנסיונות היצר בזה בפועל ממש או אז יכנע לב הערל, וכל פעם

אחרי שיכשל בה יתחרט ויוכיח לעצמו תמיד בזה ויאמר לנפשו איך הינך מתטפש והולך אחרי עצת יצרך שהוא זקן וכסיל ומכניס בך כסילות ורוח שטות לרעתך, ויתפלל ע"ז תמיד בודאי יזכה לכבוש את יצרו וחומר ומהרגל יהיה נעשה לבסוף טבע ובתנאי שיעבוד על ענין זה בתמידות בגי הבחינות הנזכרים דהיינו במחשבה דבור ומעשה כנזכר.

ובעני"ז פרשנו בס"ד מש"כ בפסוק (בפי דברים ל' י"א וכו') כי המצוה הזאת וגוי לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה וגוי כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו, ובדרך הפשט תמוה מאוד להבין הס"ד שהלא מרע"ה באמת כבר עלה לשמים והוריד לנו את התוה"ק א"כ מה מקום לומר עדיין מי יעלה לנו וגוי ויקחה לנו וגוי, עויל"ד למה הוסיף לומר ונעשנה ולא הספיק באמרו וישמענו אותה, אך י"ל שהטענה שיאמרו הוא שאע"פ שידיעת התורה והשגתה קרובה אלינו אבל עדיין קיומה עם לבנו רחוק מאתנו כרחוק השמים, וזה מה שישאלו איך נורידנה ממוחינו ללבנו שהוא כמו להורידה משמים לארץ, גם המח מכונה בשם שמים והגוף מכונה ארץ מי יקרב אותה ללבנו וישמיענו אותה להרגשת לבנו שע"י ונעשנה כראוי עם הלב כי בלי זה עדיין לא הגענו למטרת התוה"ק והמצוה שעיקרה לקיימה עם הלב כי רחמנא לבא בעי, וע"ז אומר לנו התוה"ק כי ע"י בפיך ובלבבך לעשותו כלומר שעל ידי התמדת המחשבה והדיבור והמעשה אע"פ שעדיין איננה בצורה הנכונה שהיא רק באופן חצוני כפי יכולתינו לעת עתה בכ"ז אם נעשה כך בכוונה ורצון מלאה שיכנסו הדברים ללבנו זה יכשיר אותנו ולבנו ויגיענו להמטרה הנרצית וזהו כח הסגולה שיש בהמצות שפעולתם בחצוניות מכשיר ומביא את האדם לקיימה בפנימית (וכמבואר בספה"ק) והרי דבר זה בודאי קרוב אליך שביכלתך לעשותה (מכיון שאתה יודע את התורה בידיעה שכלי) וע"כ ימשך אליך גם החלק שבשמים מה שרחוק ממך ויתקרב אליך, וזה יל"פ בארז"ל (אבות ...) הוי רץ למצוה קלה וכו' שמצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה וכו' שאין מובן כפילת הענין, אך לפי האמור ילה"ב שהמשנה חוזרת לפרש כונת מצוה גוררת וכו' שלא (רק) שגוררת עוד מצוה אחרת אלא שכר המצוה היא המצוה עצמה, שהמצוה בכחה להביא את המצוה עצמה כלומר שיזכה האדם לעשותה בפעם הבא עם פנימית המצוה אם כוונת לבו כראוי ונמצא ע"י (כלומר ע"י הבפיך ובלבבך לעשותו) הדבר קרוב אלינו מאוד בס"ד, ועמש"כ בספה"ק אוהב ישראל (...) שבכל מצוה שעושין יש לכוון שיהיה ג"כ הכנה והכשרה לפעם הבא שיעשה המצוה בשלימות יותר, והוא כדברינו הנזכרים, וע"י באב"ע (...) שכתב עיקר המצות הם ליישר הלב ע"כ, הרי לנו שהמצוה עצמה מכשירה ומיישרת לבנו, ואז נוכל אח"כ לקיימה כראוי.

ויש להוסיף עוד ליישב בפירוש הפסוק שיהיה יותר קרוב לפשוטו של מקרא, ונקדים מה שיש לדעת שהתוה"ק שניתנה לנו במ"ת היא שלימה וכלול ורמוז בה כל התורה שבע"פ וגם כל רזי תורה וסתריה ואורה (שהיא בלי גבול וסוף) גנוזים בתוכה אך אין כל זה מתגלה לכל אדם כי אם לפי

דרגתו וטהרת לבו ועל זה נאמר (משלי ...) אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים וגו' שהיא רמז על התוה"ק שנקרא אשת חיל, והנה על ידי קיום מצותיה בכל לבו בתשוקה לקיימה בדרגה יותר גבוה בזכות זה מגלין לו לאדם רזי תורה ומצותיה ופנימיותה, וכמו במשל הגשמי העבד מלך שמשרת את המלך בכל מסירות לבו, ומגודל מסירתו ואהבתו להמלך הרי הוא משתוקק לשרתו ולעבדו עוד יותר ממה שניתן לו כדי שיוכל להפיק זממו ורצונו הטוב ולגלות ולהוכיח בזה אהבתו להמלך עוד יותר, וכשרואה המלך כך ורואה שמה שניתן לו עד עתה עושה באמת בכל מסירות לבו, ולפי"ז מבין המלך שראוי הוא לשירות יותר גבוה ובודאי יש לסמוך עליו ולמסור לו אחריות יותר גדולה, ועל כן ממלא המלך רצונו ובקשת לבו ומעלהו לשירות יותר גדולה וכשרואה המלך אח"כ שגם תפקיד החדש הרי הוא ממלא בכל מסירות לבו ועדיין היא משתוקק להוסיף לשרת את המלך יותר אזי הרי הוא מעלהו עוד יותר וככה תמיד הוא מוסיף והולך עד שלבסוף המלך ממנה אותו על בית גנזיו מקום אשר כל אוצרות וסודות המלכות נמצאים שם וכל רז לא אניס ליה ואין המלך מונע ממנו כל מה שיבקש מאתו, ע"כ המשל.

והנמשל היא ענין עבודתינו והשגתינו בתורה ובמצות שכאשר האדם עובד את ה' בכל מסירות לבו ואהבתו אליו ית' אזי השי"ת מעלהו ומגלה לו פנימיות ורזי תורה יותר ויותר כפי אשר יוכל שאת (מה שנסתר ונעלם משאר בני"א) ומכניסו בבית גנזיו ונותן לו כל משאלות לבו והרי הוא עולה לשמים ועייל בלא בר ומוריד משם רזי תורה אשר מתגלה רק בשמים ממעל וזהו מה שאמרו בני"י נעשה ונשמע היינו שבקשו שאחרי שיקיימו המצות כנתינתן כפי פשטותה יזכו שיתגלה להם גם פנימיות התוה"ק וסודותיה אשר מתגלה רק למלאכי השרת וע"ז שבחם הקב"ה ואמר מי גילה רז זה לבני מאיפה ידעו שיש רזי תורה שניתנו להשיג רק למלה"ש ואיך הגיעו לדרגה כזו להשתוקק למעלה כ"כ גבוה יותר מדרגתם שהם נמצאים בה לע"ע, ומכיון שבאמת השתוקקו לזה בכל לבם מכח גודל אהבתם ורצונם לעובד את ה' כדרגת מלהש"ר לכן ניתן להם שאלתם וניתנה התוה"ק באופ"ז שכלול בתוכה כל הדרגות האלו המושגים רק למלהש"ר, ומפני זה ציווה להם לפרוש ג' ימים ולהתקדש בקדושת מלה"ש, ומעתה יהיו מסוגלים לקבל את התוה"ק בצורה זו, אבל עדיין לא התגלה כל הפנימיות הזאת בתוה"ק אלא שמונת בתוכה ואחרי שיהיו ראויים לדרגה זו על ידי קיום המצות במסירות ואהבת השי"ת כראוי אזי יתגלה להם כל זה ויעלו לדרגות גבוהות כמו שנתאוו אליה אז בזמן מ"ת.

ועפ"ז יתפרש הפסוק כמין חומר ששאלתם ובקשתם היא איך יוכלו להשיג ולקבל את חלק התורה שהיא באמת עדיין בשמים ולא נתגלה לנו עדיין וע"ז באה התשובה שקרוב היא אליך מאוד מאחרי שכבר יש להם התורה ומצות בצורתה הפשוטה והגלויה עי"ז לבד יוכלו להשיג את כל זה, והיא על ידי שיקיימו מה שכבר נמצא בידם לפי דרגתם וכוחם ע"כ, בזכות זה יזכו להשיג מתוכה את פנימיותה ולא יצטרכו מי שיעלה עו"פ

השמימה כמשרע"ה שעלה בפעם הא' כי הכל כבר תוך התורה הזאת אשר קרוב אליהם, ועיי"כ גם פנימיותה לא נפלאות ולא רחוקה השגתה מהם.

והנה כדי לזכות לפנימיות וסודות התורה בשלימות צריכים לעבוד את ה' בכל הגי' הבחינות שהם לימוד התוה"ק עם רצון שיתגלה לו פנימיותה והיא נקראת תורה לשמה ועל זה ארז"ל (אבות פ"ו...), הלומד תורה לשמה זוכה וכו' ומגלין לו רזי תורה וכפי א' מהפירושים לשמה היינו שיכון להשיג שמותיו של הקב"ה שהוא האור הגנוז בתוה"ק וכן הוא כונת לימוד הסוד להכיר שמותיו ית', ומי שלומד בכונה זו שרוצה להתקרב להקב"ה עיי' התוה"ק ולדבק בשמותיו ית' זהו תורה לשמה ועיי' לימוד בכונה זו זוכה ומגלין לו רזיה, וגם צריך שיעשה המצות בתשוקה שיזכה לעשותה בדרגה יותר גבוה ועם השגת פנימיותה וכונתיה וסודותיה.

וזהו שכתוב כאן כי קרוב הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו כלומר עיי' שתלמד בפיך וגם בלבבך וגם תעשה המצות בלבבך כלומר בהתלהבות ותשוקת הלב ולהתאוות לעבוד את ה' עוד יותר כנ"ל בזה יהיה קרוב אליך התורה שבשמים, והאמת הוא שאחרי מ"ת א"א להשיג סודות התורה אלא דוקא בעולם הזה ולא בשמים מאחרי שהוריד השי"ת התוה"ק לארץ היינו שהוריד כל כחה לנו בארץ ולא נשאר בשמים להשיגה ומה שלומדים שם בשמים ועוסקים רק ברזי התוה"ק היינו דוקא עיי' הקנין בעוה"ז, וכמו שבפשט התוה"ק אין קובעין ההלכה עיי' הוראה משמים וכגוי' עיי' בת קול או עיי' אלה"נ והמלאכים כי תורה לאו בשמים אלא כאן בארץ שמסרה לנו הקב"ה כמו"כ עניני סודותיה ג"כ אינן נקבעין ונקנין אלא דוקא כאן בארץ ועל פיה ישק גם השמים ומי שרוצה להשיג סודות התורה א"א לו אלא כפי מה שקנה כאן בעוה"ז, וזה מה שאומר הפסוק קרוב אליך הדבר "מאוד" כלומר שקרוב לך כאן בארץ יותר ממה שהיא קרובה להמלאכים בשמים.

ועל ידי שיעבוד האדם על כל הנאמר עד הנה יזכה לחיים טובים ומאושרים בלי כעס ומכאובים וקנאה המרקיב העצמות ככתוב (משלי י"ד ל') ורקב עצמות קנאה וכארז"ל (שבת קנ"ב ע"ב) כל מי שאין בו קנאה אין עצמותיו מרקיבים (אפילו לאחר פטירתו בקבר) ויזכה לראות עולמו בחייו שירגיש גם במשך חייו בעוה"ז חיי נועם ועונג ושלוש ושלוה עם כל א' וא' וכמ"ש בפסוק (משלי ג' י"ז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ויזכה לאשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא אכ"ר.